

163

magyar
műhely

magyar műhely 163

Művészeti folyóirat

www.magyarmuhely.hu

TARTALOM

Szelley Lellé: Hivatalos meghívó	1	■		
Szelley Lellé: Sárga ellipszis	2			
Szelley Lellé: Ötször tíz	3		Kovács Gergely: Kinetikus narráció	
Stankovics Marianna: Így bírjuk az igazságot	4		A Matricák című sorozat második kiállítása	
Nagy Zopán: „Itt” (Részlet a <i>Látens</i> folyamból)	6		a Próféta Galériában	43
Nagy Zopán: „Most” (Részlet a <i>Látens</i> folyamból)	9		Nagy Zopán: Nagy Sára festményei	
Székelyhidi Zsolt – Berka Attila:			kapcsán	49
Mákikus versenyv. az SPN krú előfőzőse	11			
Magolcsay Nagy Gábor: Létrom	16	MMG		
Magolcsay Nagy Gábor: Terminál	17			
Magolcsay Nagy Gábor: Tremens	18		Boros Géza: Érzelmi gyarmat: Elek Is	
Magolcsay Nagy Gábor: Üres kerék	19		(Kada)-emlékkiállítás III.	52
Benkő Krisztián: Absztrakt spontaneitás	20		Szeifert Judit: Kezdetek. Bátai Sándor	
Géczi János: Kikár Cion	25		<i>Ősformák</i> című kiállítása	53
Géczi János: Kegyesek	29		Szombathy Bálint: Interim. Dénes Imre	
			kiállítása	57
ADALÉKOK A MAGYAR MŰVÉSZI				
PERFORMANSZ TÖRTÉNETÉHEZ		■		
Sőrés Zsolt: Az igazság odaát van	33		Híreink	59
Lantos László Triceps: Szamba Dance Macabre	35		Munkatársaink	60

SZELLEY LELLÉ

Hivatalos meghívó

Kihívó !
BEhívó !
SZÉThívó !
DEhívó !
LEhívó !
ÁThívó !
NAhívó !
MÉGHívó !
JÓhívó !
MAhívó !
TIhívó !
SÓThívó !
MIhívó !
ÉNhívó !
SEhívó !
NEMhívó !
MÚLhívó !
TÚLhívó !
NEMhívó!
FÉLhívó !
RÁMhívó !
VÉGHívó !
JAjhívó !
RÍhívó !
ELhívó !
TEhívó!
Meghívó.

Sárga ellipszis

Bonyolultak a szökőkutak gyomjai
Bonyolult a betűk mássága
Bonyolult a fű délben
Bonyolult az üveg befejezetlensége
Bonyolult a kerítések szomorúsága
Bonyolult a képek szépsége
Bonyolult a fal szívverése
Bonyolult a kakaó állandósága
Bonyolult az élet elhagyása
Bonyolultak a fák közti szünetek
Bonyolult a hangsúly homlokzata
Bonyolult a gondolatok engedelmissége
Bonyolult a felhők házassága
Bonyolult a hó vallása
Bonyolultak a férjek virágai
Bonyolult a ruhák tüszögése
Bonyolult az erdők cenzúrája
Bonyolult a gépek közömbössége
Bonyolultak a házak szempillái
Bonyolult a járdák egyensúlya
Bonyolult a magok gyerekessége
Bonyolult az emberek könnyedsége
Bonyolult a mennydörgés vulgársága
Nem bonyolult a földgömb az orrom alatt.

Ötször tíz

Kérsz marokkói levest?
Igen. Köszönöm.
Becsukjam az ajtót?
Igen. Köszönöm.
Ez kardvirág, látod?
Igen. Köszönöm.
Kinyissam az ablakot?
Igen. Köszönöm.
Látod, milyen a gerle a dróton?
Igen. Köszönöm.
Olvassak könyvtárit?
Igen. Köszönöm.
A tea mivel legyen?
Igen. Köszönöm.
Nézd, milyen összeférhetetlenség.
Igen. Köszönöm.
Igen. Köszönöm.
Igen. Köszönöm.
Igen. Köszönöm.
Igen. Köszönöm.
Igen. Köszönöm.
Köszönöm.
Köszönöm.
Köszönöm.

STANKOVICS MARIANNA

Így bírjuk az igazságot

(Zopánnak igaz szeretettel)

feltépni hasát
szerettem volna
a fán csüggő zipzáros óriásmolynak
forduljon ki belőle (a) százszor
az összesült lucskos szalmatörek
kardommal sebzett szívedet védem
mo(so)lygott lángpallosos ajka
Ajkai Angel Icának
ahogy töltötte a hihetetlenül erőset
Káin saját kezébe szorított szemébe(n)
k(r)o'(r)mozott lencsében nézte
ahogy Ica most a fogyó hold a nap előtt
precízen lefejezgette magát
ragasztgassunk én testvérem
mondta Ábel kétmázsás
göndör vigyorgása
inkább zsírleszívásra vagy
tüdővizenyőre kapsold be a gépet
imígyen szóla Angel Ica
Ábel, Ábel mindig mondom
dauerolt bélben halál lakik
mondta Káin
és sírva bélét ontotta
álmában Ica
kedves atyjafiának

Babylonban égig égő
dollár-hegyeken
babydoll-máglyán
száznegyvennégyezer
a baltával lesuhintott
szórtelenített szűrve-telített
láb-akt kavalkád
s mindegyik a leharapott szélű
pohár után sikít
rajtam is
röhögjeteK
ti kik régen éltek

s felnyújtotta ajkukhoz a fát

szakállas arcot
ébredő fájdalomtól
torzult kórházban
szelíd lepke-kéz
lágyan simít

NAGY ZOPÁN

„Itt”

(Részlet a *Látens folyamból*)

...(itt és most) nem lehetünk egyek, nem érthetünk egyet - mondja a pult mögötti Lány -, Lélekként viszont végtelenek vagyunk; születésnél belefolytunk valamiféle zacskószerűbe, egy kis anyagba, s „most” él ez az anyag, de halálunkkor a zacskó tartalma visszafolyik abba, akik mindig is voltunk... -

Ó, örökkévaló, hi, hi: „perennial philosophy” - gondolja a *leíró*, miközben a leendő nő kártyát vet... egy zacskó (valahol) élettelen anyagként zuhan le, száll alább... s a zenegépből (hangos-könyvből töredezzve) Spotted Eagle, az indián szavait halljuk: „amikor a lélek akarja, akkor szüle... akkor halu... ami... a lé... akar... - az egónak semmi kö... ehhez... - tehát csak az ego fél a haláltól, mert „ő” az a részünk (a hang javul), aki elfelejtette, hogy honnan jöttünk, aki nem tudja, hogy létezik egy Energia, amely belefolyt... és nem tud... ho... halál sem léte... (a hang romlik), csak transzformáció van... minden egyszerre tört... ik... s azon életek, melyeket hipnot... reg-ressz-i-ó-ban meg tudunk érezni, mindegyeszerrefolyanak... a hipnózis vagy az LS... vagy a meditá... csak az utat nyi... meg s a lelkü... keresztül lát... be különbö... helyek-be-helyzetekbe... ilyenkor szembesülhe... milyen óriásiak a lehetősé... s láthatjuk át valódi Lényegü...” -

Az élet, akár az életmű: ideiglenes, alakatlan, tehát szürreális - veti közbe egy (Nietzsche-szimpatizáns) törzsvendég, „a sorsnak a véglegesben kell állnia, az életnél legalább egy lépéssel magasabban...” - Az igazi mű (természetesen) posztumusz, az alkotóval együtt folyamatos káprázat-rezgés-jelenben él - motyogja magában (mintegy a gondolatsort is feszegetve) a *leíró*, s a „mutatvány” az étellel együtt szerte-foszlik (?) - Az életmű (tehát): „metapoézisz” (?) - A Lány még mindig kártyát vet =

a pulton glédában álló lapokhoz most hozzáillesztett még egyet, a baljós találkozásra utaló *erőt*... e kártyacsomagban ez a tarot-figura fékevesztett örültként volt ábrázolva: „sötét szándékait csalhatatlanul elárulta marcona ábrázata (az »ember feletti ember«-mániás, kapatos kisember véres szemekkel a pultra csapott...), ütésre emelt husángja s irtózatos dühe...” = A képzelt lovagra az erdő mélyén egy istentelen zsvány fog rá-támadni... - A *leíró* aznap kastélyt keresett: kocsmát talált; a tarkón most kígyó-hús bizsergés, a nyolcadik szeszlángtól belobbanó mellkasnak izzása, gyomornak parázsló lüktetése, elmének fátylázott-nyálkás-rétegzett szikrázása, szellemnek párolgó el-elkűszása, lényének ittléttel való parolázása, gomolygása, elvágódása... - a kártyák a pultra ütődnek, kilapulnak, vergődnek, forgolódnak, vibrálnak:

az *ítélettől* a *torony* megreteg, *szekér* nyikordul, s a *szerelem*, a *hold* és a *bolond* figurái összerosódnak, *bot-király* támad egy sárrablóra, a lakoma közepén a *kehely* fölszakad, lantok hártályait nyúzza a *kard-lovag*, az *erő* és az *akasztott* ismét visszatérnek... Orlando örületeit a rongyos *bolond* szökteti hevesen... a történet sokszögei szerte-ágaznak (a pultról lefordulnak), Angela a *leíró*nak (és a sárguló *halálfejnek*) még inni ad (no, borókanedűket szürcsőlő farkasaim, lefetyelő hitveseim)... egy hátsó ajtó kitarul, a törzskisember-törzs térdre rogy... *kardok*, *érmék*, fingszagok... - s Psyché tompora felragyog, egy csillámló ösvényen hátrál, és őt, a kastély-kocsmáros babonázott „másik” Lányát a *leíró* követi... az agarak is megbredtek, s a nagy Mérleg a tükörteremben (talán végleg) eltörött... -

a *kard-dáma*, a *kehely-apród* is nekilódul, a *nőpápa* is öltözködik... s hajnali ködmaszatok, dérfoltos fény-pászmák, és a zúzott *szerencsekerék* beteges csillámlása kíséri a sokasodó társaságot a nyolc kúttal határolt tisztás felé, melynek patinás tölgytörzs-kerekasztalánál már a *láthatatlan vendég* (az ördög?) trónol türelmesen... -

majd érkeznek a kocsmá különféle jelmezbálozó vendégei is: konyhatündér, kéményseprő, hermafrodita-kispap, késdobáló, óriás vakondok, szűzérme, szivacs, bacchánsnő, mozigépész, kiégett állólámpa, sarlatán, diszkoszvető, piktor, Bulgakov macskája, vizező szemeteszsák, lilára vert majmok, zenélő ékszerdoboz, ötlevelű löhere mankóval, öt valódi torzszülött, nyugtatózott indulat, belekből font fogaskerék, hálóinges kentaur, két virgonc borz, két szökellő hippogriff, rúd-táncosnők (túsarkaiknál kéklő denevér agonizál), részeg hentesek, hóbagoly-hölgy, arany-mívesek... - a pultos Lány is érkezik, hogy folytassa a kártyavetést, ám a *láthatatlan vendég* a kontúros korareggeli fénymázban úszó kerekasztalon már szétterítette saját(os) lapjait. - Íme: 1. Szaturnusz a sal-ban. Le Bateleur = A bűvész. A készítő. Poiétész. - Mellette: 22. (0.) Sin. Le Mat = A bolond. A határátlépés embere.

9. Szaturnusz a sulphurban. L’Hermite = A remete. Ólom, mely oldja önmagát. - Mellette: 15. Szaturnusz a higanyban. Le Diable = Az ördög. Hermafroditából - Androgünt!

12. Merkúr a sulphurban. Le Pendv = Az akasztott. A morál és a megváltás jele is lehet. Az egoizmus és a Szentség... (?) Megszabadulás... (?) - Mellette: 13. Mars a sulphurban. Csontváz. Virágos réten kaszál. Halál. Transz-mutáció. Az egész 12 + 1 = metapoiétész. (A halálvonalon az ember csak annyi „aranyat” vihet át, amennyit önmagából megcsinált. A többi „itt-rohad”...) - -

A *láthatatlan vendég* int, hogy *valamelyikünk* húzzon egy lapot (lábainál fejletlen kígyó ráng, bőre ezüst-harmatos), a *leíró* megrázza fejét, láztól elgyötört arcát tenyerébe temeti, Psyché az egyik kút peremén ül, mélybe tekint, a vendégek, a zavarodott sokaság vonaglása, artikulálatlan hörgése, hang-montázsa fölbreszti az erdő csonkított, veszett bestiáit, felénk indulnak, körénk csoportosulnak... a fékevesztett örült vezetői őket, az *erő*, a baljós találkozás, az „istentelen zsvány”: husánggal... -

A káosz egyetlen ordításba ömlik: a *leíró* az asztalra csapva lapot akar húzni, viharos arc, villámló tekintet... - föleszmél: ez ismét a pult, a kártyák lesöpörve, a pult mögötti Lány (Angela?) színültig telt poharat nyújt feléje:

„hihhetetlenül erős lesz”... -

[...a rítusokból kisejlő elgondolás szerint semmi sem maradhat meg, hacsak nem telítődik „lélekkel”, hacsak nem kap „animát” valamely áldozat árán... a villámcsapás és a kígyó lefejezése megfelel a teremtésnek, ez az átmenet a formátlanból a megformáltba... Indra még osztatlanul (aparvan), álomba merülve (abudhijam), mély álomban (szuszupanam) és elterülve (aszajanam)... a kígyó a káoszt jelképezi, a formátlant, a még testetöltetlent... egyes kozmogóniák szerint a káoszt szimbolizáló őseredeti szörny (Tiámat) vagy a kozmikus óriás (Imir, Pan-Ku, Purusa) feláldozása teszi lehetővé a világ létrejöttét... - hol volt, hol nem volt: „in illo tempore, ab origine”... - de mindezt akár Eliade is folytathatná..] -

„hihhetetlenül erős...” - visszhangzik, de ez már a kilépő legyen...

NAGY ZOPÁN

„Most”

(Részlet a *Látens folyamból*)

Most egy kicsit minden más (*automatikus*an is) más
(mondom éppen Éluardnak, Bretonnak, Apá/m/nak, mondom éppen Mallarmének, Lorcanak, mondom Cendrarsnak, Tzarának):

más az improvizáció éjjeli szélben (a leíró erejével
mint citromhéz-reszelék kávégőzben tükörtermeiről híres Presszó pergamentekercséről csorogva
rongyos figura rajzához képest
tölcsérbe töltött darált mutatóujjakkal -

a menzás-néni unokáját ecetfa alá ültető tormatömő-verseny második helyezettje helyezte le -
mit divat-álarok pingálója is üvegkoporsóból irigyelne
a csontfákról lekókadó halgerincek köszöntése utáni párbajmentes hajnali kikötőben viruló csapos-
dekoltázs köhögés-zsugorította lepényhal-lapításféle klopfolásán ékeskedő polip-szemfény a nyelvi el-
zárkózás pult alóli
törpe-szadistáiból kipussszzantott ismerhetően dugóhúzás-folyamatú tevékenység-különítmény
kékszülő-imádó angyalfodros lánykák hagyománytalan szeretgetésének (imádott) kibeszélése -

mint érdek helyetti tüntetések ikonológiai feltárás-kísérlete a titkos csatornaterem térképére fröcs-
csenő metángáz-gondolat (fehérpatkány-futtatás közbeni) fél-véresre sikerült analógiája alak-anekdoták-
kal etetett anakondák boncmesteri esküvőjén ahol a széljegyzetek lapszél-metszetekkel hadonásztak
s (sss) sokkoló táncokat jártak elvetemedett cipő-reflexiókkal - - és méltán befordult távcsövek szilánkos
köhögéseivel a megnyitott vörös kenyér havában jel(me)z)beszéd járta a vidéket -

mint regula-dinamizmus a rokokótól öklendező félájult retorika az abortuszbizottság előtt
a (ma)tematika rőfögésétől latorszámba menő szokások -
akár csiklandozott szentek szellenkezése lapostetűk bozontokból kiirtott cincogása vetített tájképen
(feszültek a nézők) - -
és kemény volt még az apró szőlőszemek dércsípte duzzogása
akár Krisztus mellbimbói

akár szöveteiken átsejlő leplesen sokszemű zöld bogarai bundákon is át-bundult csökevény-kiállítás ordas kurátora Casanovától az ön-paródiáig - lépesméz-negédes méhek tantrikus tántorgásáig

...(mert) Szent a vonaglás - Szent a vonaglás (mert)...

(és) véresek a fogadalmak zátonyra akadt párnacsaták önkielégítés-bemutató és homloküreg-gyulladás (Szent a vonaglás - Szent a vonaglás) -

mondom már Junának (Barnsnek), és mondom Virginiának: egy operalibrettó egy tudósnek maszkírozott hormonkezelt báró egy műlovarnó szalonjában kisleány-csoportnak öltöztetett (sörény- és farkszőr-tupírozott) pónilovakkal / borotvált cerkófokkal kiéhezett balerina-aggastyánokkal a lírai gyötrelmek mellék-kúriájában földregés-közeli mesterlövészek szabadnapos ostromozásával elegy akár sejtelmekkel fecskendezett (félretett) selyemharisnyára akasztott féllábú üzenet... - -

Későre jár(ok). Az ég tiszta...
Most át kell nézni magamoon...
Ó: halmozottan gyógyulook... - -

Másnap:

*Vízzel ellepett gumi-cellában
az örült, néma asszony
hét nap alatt szült meg
egy hatalmas nyelvet**

**hatalmas, vergődő, vérdarabos nyelvet -
és egy makulátlanul fekete abroszt =*

így ébredtem... - -

„Sors-szerű mindez” - búgja egy harang, suttogja egy kölcsönvett, megrepedt fahang -, sors-szerű, mint pólyába-fulladt pisztoly; mint kivégzését álmódó herceg magömlése; mint biztosítás nélküli, szülőtt-hon bejárati ajtajához támasztott, álló koporsó... -

Ám szép az elkenődött toll tinta-foltja (a nagy-kislány mellén, a hálóing alatt), akár faodvakban a negatív, kérges-kalligráf arc-nyomat pára-zac... - Igen. (...)

SZÉKELYHIDI ZSOLT – BERKA ATTILA

Mákikus versenyv

az SPN krú előfőzőse

I. LEVES

Mákonyos szilvarémlé makrélamasszán

Hozzávalók:

mák, halkonzerv, fűszerek, víz, paradicsomlé, szilva

Oldalvást hord a halad
rá a tálra, használj
bődületes fűszereket,
de mindig vigyázz
a folyadékbevitelre!
Halad a hordó, telik,
de ne túlozd el a szóda
jelenlétét,
a lucok nem egyenlő
a fölázott miszlikkel,
ami fel-le hajókázik
a szüretlen máknedvben.
Na igen, a mák!
Azt rakd kelni, mint a tésztát,
előre jól felerőzött folyadékba,
erezetjén szivosodjon, puhuljon,
és kapjon gellert a borstól,
ami minden ételből
elengedhetetlen.
A hal masszul,
a mák mattul,
szem-szájnak imponál,
még egy kis lé,
még egy kissé

nyomkodni ildomos
bárddal, kloppfal,
törővel, késelni is járja.
A törődéssel készített
ételt üledni állítjuk
asztalsarokba,
gravitáció hadd húzza
magához az elhullott haldarát.
Az ínycsiklandó máklét
hűlve fogyasszuk,
kistálba mellé vagy bele
a halpüre pőrén adekvát.

II. FŐÉTEL

Luccsantott löncsmákony borágyon

Hozzávalók több személyre:

mák, löncshúskonzerv, prézli, fűszerek (só, bors, paprika), víz, 1 ü. vörös- vagy fehérbor, tetszés szerint májkrém, tojás

Dzsamiszka klopf, dzsúdóhente dzsá!
Egyedi aprítás, zúzkodás, harakiri-
késed a szószeszelő
öklöd alatt nyeklik a nyúzott
vacsoalöncs.
Öntsd rá, ha elvágtd apróra, édes,
mákom-bákomodat,
fejeld meg az ételt
főfejezetnek
tuning-ópiáttal,
lesd a hatást, keverd jól meg,
hadd illanjon, kenődjön ki
hajadonfótt, fejedelmi
fantasztikus, ez a lényeg!
Fantartikus, feneketlen,

Fotók: Zolko

ne feszenj már, rajta, suhints
bárddal, lekaszálvá
kisebb helyen fér el
a sűrítőmény.
Artdzsem dzsámbori
jámbor fűszervagányban,
fűszag és ópium-
vihar az ibrikben,
elragadó, ragadós
ragacs-pancsolódás
percekig, szódásra lóhúst
keverni, kimerni, kibírni,
kész, megállj!
Lett ez a löncsmák,
bontsd ki a borlét,
passzítsd a végét
a beöntőlyuknak.
Utolsókat rúgjál
bele a lábba,
asztalod végébe,

abrosz alá,
főzőfelhajtásba.
Örömmel helyezd majd
kerti tányérkákba
s jöhetsz a nyelés-nyalás,
szép számmal
szószbanyulás.
Hajrá, egyedek!

III. DESSZERT

Szeplős szexike

Hozzávalók:

A trutyihoz: szörp, szirup, szőlő vagy szilva, esetleg szeder, befőttlé ízlés szerint, rózsaszirm vagy mentalevél.

Ja, mák!

Babapiskóta alapra.

A felső réteghez: méz, kakaópor, tej, 3in1 kávépor.

Öntörvényűen áztasd
a mézben a mákot,

két kézzel szeld
a szőlőt, a szemeket
hajítsd egybe
a lábosban a löttyel,
szórd rájuk a szirmot,
levelet!
Kalandos keveredés
következik, vegyülnek
az ízfokozatok, nő a hőérzet,
természetes is lenne,
hogy szintet lépj már,
na, lódíts rájuk az édesből,
csurgasd szépen a szirupot,
két-három borításnyit,
hadd henteregjenek
együtt a szemek, száj-
ingerek, mint a fogak
a nyelvnek, a giga
nyelésnek, a lábak
a menőknek dolgozzanak.
Önkezdeddel vess véget
a keveredésnek ekkor,
rakd pihenni a kanalat,
mert jön a sűrű
cukorszafa,
porokhoz tej,
mézhez a mák,
sötétledjen a barna,
tapaszodjon a máz!
Szexi csuromokat
most csúrd csavarintva
piskótához, babám,
hagyd mázlani-folyini
készítményedet,
hogy végül
sűrűdő öntvényvel
csokokoronázd a mézletes,
szeplőtlen süttödetesteket,
s akkor minden baba lesz!

MAGOLCSAY NAGY GÁBOR

Vizuális költeményei

LÉTROM

ágyadon

a válasz

kristályosodik

kurvaröhögés

a múlt

miskolcon

salétrom

az enyelgés

TERMINÁL

ha földet ér

a kikötőzaj

magánya

párizsban

vámköteles

a menyasszony

öröklét

bőröndjében

a délután

TREMENS

KORSZERŰEN

ELMERŰL

ÉJSZAKA

KITAPINTVA

REJTEKÉBEN

PULZUSOM

DILATÁCIÓJÁBAN

VISSZANÉZ

ÜRES KERÉK

BENKŐ KRISZTIÁN

Absztrakt spontaneitás

Absztrakt spontaneitás: a testen megjelenő sebek és ütésnyomok, egy két hétig viselt alsónadrág színei, a fenékre esés véres sara; az otthonunk spontán balesetei - egy főzés maradékai, az ágyra borult vörösbor foltja, a kád koszfoltjai, vagy egy összetört borosüveg összesöpört képe. Művészet a véletlenek sorsszerűségéből is születhet. (BK)

Ágy (vörösbor)

Kád (víz és kosz)

Padló (üveg)

Konyha (olaj és paradicsomlé)

GÉCZI JÁNOS

Kikár Cion*

A szálláshely mindkét épülete egymáshoz közel, a Jaffa utcában található, de ha kilépek erre az újvárosi, bár csak gyalogos- és villamosközlekedésre használt, s ekként is jókora forgalmat lebonyolító útra, szemben a Sion tér terül el. A Kikár Ciont többnyire próféták és utcazenészek használják, ha napközben netán nincsenek is ott, az este eljöttével szekérral, autóval, hordozható dobogóval, standdal megerősített helyet keresnek maguknak, s a hangzavarban buzgólkodnak. Az egyszerre zsidós és arabos ricsaj alaptónusát a fából ácsolt emelvényen zenélő térítő rockegyüttes szolgáltatja, előttük tele a tér egy-két percre megálló vagy hosszabban figyelő emberekkel, némelyek ritmusra tapsolnak vagy éppen táncolnak. Nők táncát egyszer sem láttam, férfiakét, esetleg férfiakkal táncoló gyerekeket minden este. Magányos urak és csoportosan érkezők, hirtelen összeverődő társaságok és családtagok állnak be a körbe, kalapos és kucsmás vagy egyszerű fejfedős zsidók, katonák és világias öltözékű fiatalok mozognak együtt dobogva, táncot lejtve, ujjongva, hogy aztán hamarjában elhagyják a kört, feledve ritmikus, imádságszerű tevékenységüket, föl-emeljék a táncolók háta mögé felhalmozott pakkok közül a sajátjukat, és szapora léptekkel eliramodjanak a dolgukat folytatni. A tér a nevét egy moziról kapta, a mozi rég nem működik, helyette, amint a térre betorkolló utcasarkok mindegyikén, mindenféle pénzváltók serénykednek, fülkében, zsírfoltos vagy tükrösre törölt ablak mögött, pulttal eltorlaszolt lépcsőházba vezető, félhomályos folyosó végén s fényesen kialakított portállal rendelkező, de szűk helyiségekben, mintha ezekben folytatódna tovább a tüntetésre várakozó ifjú cionisták gyülekezése. Ha a negyed szíve a Kikár Cion, akkor a belőle induló Ben Jehuda a környék fő ütőere, az éjszakai élet legfőbb helyszíne, ahol kóser éttermek és étteremláncok zsidó étkezési szabályokat nem követő üzlethelyei keverednek ékszer-, illetve bizsuboltokkal, turistáknak érdekes szuvenírokat kínáló üzletecskével, s a nagy élethez szokott utca hamarosan jobbra és balra vezető szűk mellékutcákra bomlik, amelyeket a vendéglőket, cukrászdákat, gyorskiszolgálókat és ételféleségeket kínáló utcai árusokat megrohamozók hada áraszt el. A két utcánál, egypár síkátornál többet nem tartalmazó, valójában néhány háztömbnél nem terjedelmesebb, az ortodox zsidók vélekedése szerint szemérmelenségekre helyszínt teremtő térséget a pénzügyekre alkalmas adó üvegtorony, egy olasz zsinagóga, egy sajtószékház és egy ősi víztározó fogja közre, de éjjelre ezek mindegyike elfeledkezik funkciójáról, kiöklendezi az utcákra a fény

* Részlet egy esszékötetből.

elől odaszúfolódó látogatóit és alkalmazottait, lélegezzenek nagyot s feledkezzenek el gondjaikról. A törpe városnegyed létrehozóinak arra is kiterjedt a figyelme, hogy fákat telepítsenek az utcára, amelyek sötét lombjára, ha nappal nem is, de éjjel nagy a szükség. A lombok az utcán mámorosan ténfergőket biztonságosan eltakarják az ortodoxok égből lekukucskáló istenének szigorú tekintete elől.

A hotel tetején kialakított teraszról, amelyet vacsorahelynek használok, ez-az még látható Jeruzsálem világvárosából. A Rothschild kórház a há-Ráv Kuk utca sarkán, az Orosz telep zöldkupolás Szentháromság székesegyházának csúcsa, a rendőrkapitányság épülettömbje, az Óváros Új kapuja irányába futó villamos-sínek mentén a járdasziget, a Városháza pereme s a Jaffa utca túloldalán a közeli és távoli magas házak szelei. De alant, az aszfalton a negyedből nem látni messze, nem bír a tekintet a város távolabbi pontjaira ráfutni. Azzá légy, akivé teszek, állítja a hely, ha csak a sötét napszakaszban is. Az éjjelre ébren maradók a tevékenységük kifejtésére hasznosítják ezt az önálló életet folytató, sötétedéskor szigetként magára hagyott térséget. A tetőteraszról, amelyen a testem magához veszi táplálékát, megszűnik a szem nélkülsége is, lenn azonban, az épülettömb alján a járdát és úttestet koptatónak koplal a szélesvásznú látványra éhező szeme.

Van egy időszak itt, este kilenc körül, amikor nincs az utcán senki járókelő, aki ne táplálkozna. Leginkább sétálás közben. De vannak, akik a vékonyka törzsű fák köré négyszögletesen felállított padokra telepednek, vagy a büfék előtt álldogálnak, s ha bevégezték tevékenységüket, a maszatos papírszalvétát, illetve a kiürült műanyagpalackot, kávéspoharat, egyszer használatos tálcát, a tasakot, amelyből kifalták ételüket, kiitták italukat, elcsipegették olajos magvaikat, rögvést a szemetesbe pottyantják. Askenázik és szefárdok, jemeniek és közép-ázsiai oroszok, örmények, arab görögkeleti keresztények falatoznak a sok nációból érkezett turistákkal együtt az egyszerre kóser és hálál - egymáshoz rendkívül hasonlatos - étkezési normák előírásai alapján frissen elkészült eleségből. A legtöbb árusítóhelyen táblával jelzik azt, hogy kóser ételt kínálnak, ezeket aztán szombatonként nem nyitják ki, de onnan is felismerhetni a szigorú vallási előírások betartóit, hogy a kóser konyhát tartóakban üzletzárás előtt megjelenik egy kopott koldus, valaki elhanyagolt ruházatú nincstelen, aki az üzlet házi szegénye, s helyben elfogyasztja alamizsnáját, az ételmaradékból annyit eszik, amennyit bír. Azt nem tudom, hogy a kóser módot betartó McDonald's gyorséttermeknek akadnak-e saját szegényei, de mivel annyi fő- és mellék- és alszabály rendezi el erre felé a szociális viszonyokat, feltételezem, hogy léteznek, amint azt is, hogy a nem kóser McDonald's éttermeket a koldusbotra jutottak elkerülik. Akadnak persze nem kóser étket készítő gyorsbüfék is, ezek szombatonként is dolgoznak a vallási szokásokat meg nem tartók igényének kielégítésére, s mondják, bár ezt megtehetik, de nem kapnak érvényes működési engedélyt. Egyedül ilyen helyeken vásárolható teljes étel, tejtermékkel készült sütemény, tejszínes ital és tej a frissítő kávéhoz. Az éttermeket azonban mintha csak az arab területekről származó zsidók működtetnék, az utcai választék kizárólagosan közel-keleti, illetve észak-afrikai. A csicserborsóból készített humusz és a golyóbisokká formázva kisütött falafel, a tésztautasakba, pitába töltött avagy kenyérlepenybe, laffába csavart, salátákkal, öntetekkel elegyített, saslikként, kebabként s egyéb módokon elkészített szárnyas- és birkahúsok, a nyers zöldség- és gyümölcssaláták, csíráztatott magvak, pörkölt, zúzott vagy egészben hagyott magvakat tartalmazó szószok, zöldségkeverékek, a rizses, gombásrizses, rizses zöldséges avagy hússokat is tartalmazó töltött növények, amilyen a krumpli, a tök, a szőlőlevél, a paradicsom, a paprika, a káposzta és az édessájúak igényelte édességek egytől-egyig arabos, vagy

legalábbis mediterrán eredetű és egyszerű ételek. A hússok jellegtelenségét ízéssé és egyéni módúvá változtatja a tetszés szerinti zöldségösszeállítás, s a változatos alapanyagot harmonikussá olvasztja a hatalmas választékból igényelt egy-két markáns ízű szósz alkalmazása. A kiadagolt ételek szemet gyönyörködte-tőek, akárha rituális művészet tárgyai lennének, s talán ezért is, hogy elfogyasztói, a szépség elhasználói akként fognak az étel fogyasztásához, mintha isteni parancsolatot teljesítenének.

És az utca embere, ha már kibontogatta az ételcsomagot, még az éjszaka teljes beállta előtt csillapítja éhét. Kivárja a hosszú sort, s mire a pulthoz érkezik, már döntött arról, hogy az állandó választékból melyikre van igénye, gyorsan levágják számára a megfelelő húsdarabokat, szeme előtt összeállítják, kiadagolják és feltekerik vagy megtöltik a látható helyekre állított tartályokból kimert zöldségeket, megszórják hagymával, ízletes levelekkel, folyadékot át nem eresztő csomagolóanyagba helyezik, s közvetlenül kézbe adják, majd a pultra teszik az italt, a visszajáró pénzt, és sietve fordulnak a következő várakozóhoz. Az utca embere a vásárlás helyétől néhány lépésnyire távolodva, alkalmas teret és testtartást választva megkezdí az étel kicsomagolását, elfogyasztását, és közben szemlét tart az utca forgataga felett, elkerülhetetlenül megnézi az utcára kitelepedett éttermek asztalainál étlapból rendelő vendégek fogyasztását, láthatja, hogy az ott ülők mezével kezdik el és kis pohár bort is - fehéret, vöröset - kortyolhatnak, s már nem törődik se hagyománnyal, se nemes utasításokkal, fal, zabál és tele szájjal habzsol. A művészetbarát turista azonban lassan végigsétálja étkezés közben az utcát, jobb híján ékszerboltok kirakata előtt téblábol, miniatűr, ámde nemesfémű készített liturgikus tárgyakat, a *Tórával* kapcsolatban álló szent dolgok és szertartási eszközök másolatait, ékszereket, csecsebecsüket, emléktárgyakat élvez, nem zavartatva magát attól, hogy a kissé átalakított formák és apró méretek lehetetlenné teszik a tárgyak funkcionális megfelelő használatát.

Vacsora után fel-alá lehet sétálni az utcán: itt az éttermeken kívül egyéb nyilvános hely nem akad, a másfajta éjszakai élet placcai máshol keresendők. Itt az oroszul lágyan beszélő, csikos artistatrikót testére húzott mutatványos dobálja az égő fáklyákat, egyszer hármat, másszor ötöt, aztán meg lángot fúj a szájából, olykor lángot is iszik, kukoricacsuhé-szőke haja lebeg, muzsikakerek szemmel vidáman kacsint a sapkájába aprópénzt dobálgató apróságokra, majd meg pihenésként tangóharmonikázik, és ha azt is megunja, bekapcsolja hordozható magnetofonját, kihangosítja a cirkuszi indulót, s kezdi előlről produkcióját; arrább meg egy jazzbandszerű együttes hangcsál, kaftánosak a fiúk, és önfeledten üvöltik a maguk zsoltarát; a lengyel zsidó könyvtáros ütött-kopott autójának motorháztetőjére kirakott, saját kiadású könyveit ajánl-gatja; a ragyogó tekintetű, dupla tolokocsival száguldó, fűrtös pajeszos papa mutogatja gyermekeit a parókabolt elárúsítójának és a gyerekekre próbálgatja a műhajakat; a Maimunidész megzenésített szövegét kísérő rockzenére táncoló katonát és két barátját önfeledten nézik a hadfi-módra akkurátusan öltöző öregurak; tizenhatos fiúk dobolnak felváltva ócska hangszereiken; kölyök zsidók rapelnek fejükön kipával, homlokuk és nyakuk között csapkodó hosszú hajjal; a fagyaltos előtt sor kígyózik, abban éppúgy toporog a rabbi, a koldus és a szép fiatalok, s a fagyaltospult felett világítógázzal töltött luftballonok lebegnek; végül a némán kiszolgáló fejfedőárus, kezében a kalapok és sapkák között turkáló urakat követve a horgolt, mindenféle élénk színű és mintás, hol a beduin cseréptányérok mintázatával, hol a habán kerámiákat idéző kipákkal, hol pedig a félbevágott görög- és sárgadinnyéket utánzóakkal, s azokat fel-felemelve, kézzel ajánl-gatva a vásárlók tekintetének a horgolás, a kötés, a szövés minőségét, a színgazdagságot, a formai precizitást és stabilitást, a kellemes tapintást. Karneváli a hangulat.

GÉCZI JÁNOS

Kegyések

Annak ellenére, hogy alkoholt senki nem fogyaszt. Azt az egyet pedig, akit sörösdobozzal a kezében látok, leány az, soványka és díszes öltözékű, mint egy orchidea, mérgesen elkergeti maguk elől az egyik zenélő társaság. Űtösökből szerveződött a banda, ülnek a tetőtől talpig sötétbe öltözött fiúk egymás mellett a padon, az esti hőség ellenére hevesen játszanak, zsibbadtra verik a kezüket, s előttük illegeti magát a söröskonzervet tartó lány, olykor belekortyol italába, túlméretezettek a mozdulatai, szertelen a kedve, heves a szemöldöke és az ajka, s épp ez, ami a zenélőket körbefogó csoportot izgatottá teszi. S hogy egyre többen válnak ki a hallgatóság köréből, a dobos elhagyja a bőrverést, feláll, s határozott hangon elzavarja maguk elől a lányt. Rá is gyűjt, s oldalra húzódik. Akkor lép hozzá egy selyemzakós, apró zsidó, leveti felsőkabátját, s ingujjban ül a dob elé.

Az első igénytelen, irdatlan hosszúra nyúló dobpergés nélkülöz minden zeneiséget s mindazt, ami arra utal, hogy valaki, akiben rend van, tartozik hozzá. A hamarosan megsűrűsödő hangban nyilvánvalóbbá formálódik, hogy az alaktalan világ képes alakot öltetni, és efelől nincs is kétségem: az embergyűrű, amelyben sokadmagammal állok, amelynek alkotásához magam is hozzájárulok, a maga monokróm és szürke sötétjével határozottan megformázza ugyanazt a káoszt, amely a Kikár Cionban akkor alakult

ki, hogy a világ az alkonyi sötét, a koraeste után, a meg nem szűnő csámcsogás, ételrágás és zabálás hangjai közepette elveszti a kontúrját. A kis zsidó dobszólójában zarándok járkál, az utca torlatánál jelenik meg, vonul végig, közeledik hozzánk, egy messzi világ üzenetével. És ahogyan a értelmes beszédűvé váló dobszólóban halkán kivehetővé válik egy másik, apróbb dob hangjának pergése is, a zarándok előtt a főutca elején megrúgott, magas fényűre csiszolódott felületű kavics indul el felénk, a kődarab a zarándok lép-tei alól, a bőrből készült saru nyomán pördül ki s gurul előre az utcán, közeledik hozzánk, közepén a vízelvezető vályúnak, szétzúzva gördülése

mentén minden gízgast, rögöt, szemétkupacot és velük együtt minden gízgast és rög és szemétdarab nevét is. A kavics, amely hogy bejárja a nehézkedés révén neki jutó, számára kijelölt utat, hallható, nemhogy megkopik a portól, az utca lefolyóinak nedveitől, a párolgó anyag maszatjától, az ide-oda koppanástól, koccanástól, gördüléstől és vetődéstől, de minden eddiginél nagyobb ragyogásra tesz szert. S ebben a ragyogásban fényt kap a mögötte járó zarándok. A kavicsnyi fényességes fény, ez a rombolás és kíméletlenség és mozgás révén keletkező tündöklés a tekintet által az immár átjárhatatlan, városi éjszakában mégsem észlelhető, csakis a fény hangja, a dobhangból kihallgatható hang. A zarándok sem látható, holott nyilvánvaló, hogy megérkezett. Így lesz az estének vége. A fiatalember abbahagyja a zenélést, a földre helyezi a dobverőket. Felragadja az összehajtott s az utca kövezetére letett zakóját, magára ölti, egy-két mozdulattal elsimogatja a ráncokat s máris belevegyül a tömegbe. Megérkezett az éjszaka.

Napról napra kizárólag olyanokkal találkozom, akik nem akként határozzák meg jeruzsálemiségüket, hogy jeruzsálemiek, hanem hogy lengyelek, palesztinok, magyarok, amerikaiak, etiópiaiak vagy más náció gyermekei. Ekként zsidók. Mindegyikükről látom, mert napbarna bőrükre tapad az a sárga szín, amely a falak színe is. Vagy abból, hogy tudom, ebben a városban élnek, némelyikük családja sok száz éve, bár nem szólnak arról, hogy idevalósiak lennének, mintha vagy nem lenne számukra fontos, vagy éppen nagyon is fontos és természetes az itteniségük. Arról sem tudok, hogy boldogok-e ebben a városban, vagy boldogtalanok, vagy - aminek a legnagyobb a valószínűsége - milyen részben boldogok és mennyiben maradnak boldogtalanoknak. A városlakónak nem kell gondtalanok mutatkoznia, elég, ha a homloka, a kék, zöld, barna, sárga, fekete szemének a tekintete felhőtelen. S ha a szeme karimája félig megrajzolja legalább a görögök ábécéjének betűi közül a legelső vagy a legutolsó. A város polgárait, már akik nem orosz, lengyel, amerikai vagy egyéb nemzet gyermekeiként határozzák meg magukat, s van szerencsém összetalálni velük, nem szemtől szemben ismerem meg, hanem reggelente alul-, esténként pedig felülnézetből. Szemtől-szemben napközben, munkakezdés előtt, majd után van módom. De találoztam olyan jeruzsálemiekkel is, akik bár zsidók, de nem vallják magukat izraelieknek.

A házsidok, a kegyések lakta negyedbe, a Meá Seárimba a lengyel ultraortodoxok miatt vágyakozom, mivel egyszer láttam Varsó zsidó lakosait bemutató, valamikor az I. világháborúban készült felvételeket. Mivel a képek nézegetése után beavatodom életükbe, a nyomukba akarok szegődni, azaz hiszem, hogy követhetem itt is őket. Érdekel, a lengyel szegénység idővel mivé is változott.

S egy koraeste, mert közel található az ortodox városrész a Jaffa utcához, ahol lakom, gyalog sétálok át hozzájuk. A Jaffa utcában amúgy gyakorta találkozom az ortodoxokkal és ultraortodoxokkal, utóbbiakat nem csupán ruhaviseletükről ismerem már fel, hanem abból is, ahogyan nyilegyenesen törve előre és haránt irányokban járnak az utcát, mindig a legrövidebb utat választva, és soha, senki elől ki nem térnek. Úgy érzékelik a teret, hogy senkivel se találkozzanak szemközt, ne kelljen felesleges mozdulatot végezniük s oldalra lépniük, s úgy választják meg öles lépéseiket, hogy előttük se haladjon senki, s útjaik se keresztezzék egymást. Ha pedig a magamfajta idegen, aki képes egyetlen pillanat alatt irányt váltani, összefut velük, láthatatlannak tekintenek, s elsodornak vagy oldalra penderítenek. Amúgy többnyire nagycsoportosan közlekednek, esténként főként családotól, s mert a menóra minden gyertyájára jut

egy fiú- és egy lánygyermekük, ez a családméret is szabaddá teszi előttük az utat. Az ultraortodox hászid családok nem falkában járnak, nem is libasorban, hanem a két nemre szétosztva, elől a férfiak s utánuk külön a nők, s ezek is, azok is vállat vállhoz vetve, szorosan egymáshoz tapadva, a világgal szemben, amelyet éppen legyalognak, frontvonalat képezve. A családfő legfeljebb a legkisebb gyermeke kezét fogja, a családanya és leányai azonban egymás kezét összefogottan, láncban mennek. Az ultraortodox hászidokat évszázadok óta változatlan viseletük miatt is fölismerem, suhogó, fekete selyemkaftánjukban antracitként villognak, s mert soványak és szénszínűek, a legkisebb szellőtől is démonikusan libegnek. Fejükön prémkalap, lábukon fehér harisnya, amelyre csillogó fekete lakkcipőt húznak. Hogy a divatra is figyelnek, azt a pajeszük alakításából következtetem. Akad, akinek csigákban hull a válláig, másoknak szabadon ugyan, de hengeresen, s a végét vagy kihúzzák, hogy hegyes legyen, avagy merészen lenyesik. Akadnak, akik szorosra befonják, mások pedig, mint a kecskéknak szokásuk a szájukból kicsorgó nyál révén a fülaletti szőrükkel, leffegő opuntia-kaktuszt formáznak belőle, sokszor be is festik, sötétebbre, mint a hajszínük. A férfiak gondot fordítanak a szakállukra is, mely még rendezetlenül is takarosan ápoltnak kusza és magától értetődően hosszú és lengedező. A nők térd alá hulló, szolidan alakított, egybeszabott ruhát viselnek, a lányok haja szorosra, cicoma nélkülien összefogott, a házasságban élő nők kopaszok, s borotvált fejükre parókát tesznek, olykor kendőt kötnek. A gyermekek sem járnak színes ruhákban s élénk színűekben sosem; fekete-fehérben inkább, miként az apjuk. A lengyelek mellett egyéb származású konzervatív hászidok is élnek Jeruzsálemben. A város lakosságának hászid a harmada, a Méá Seárimban például oroszok, üzbégek, olaszok, etiópok, ukránok, kárpátaljaiak. Jó lenne tudni, milyen arányban kerülnek ki közülük valóban az ultraortodoxok.

A hászidok, s azok között különösen az ultraortodoxok tulajdonképpen nem szeretik, ha észreveszik őket, különösen nem, ha érzékelhető módon figyelnek rájuk. Ingerülten utasítják el a fényképezést, mint ha a képpel együtt valamit belőlük is elzárnának a kis masinákba, s testükben-lelkükben elapadnának. Nem is használom a gépemet, s titokban sem készítek emberről fölvételeket, csak tépett plakátokra, fal-firkákra, vésetekre vadászom, és nem tudok ellenállni a keresztutcákban felhalmozódó, embermagas lom- és szerveshulladék-halmoknak.

A dekolázsok művészete iránt több évtizede érdeklődöm, s hivalkodom is azzal, hogy nincs olyan tépés, amelyet ne ismernék föl, s amelyből ne tudnék következtetni akár az egymást sok rétegben lefedő plakátok valamennyijének papírösszetételére, festékanyagára, a nyomdai kivitelezés titkaira, a ragasztóanyagra, végül azokra, akik számára valamiféle információt kínálnak ezek a falragaszok, arról nem is szólva, hogy képes lettem megítélni a kézközébe kerülő hirdetésmenyeket rongálók tulajdonságait, oda-odaállok egyik-másik házfalat, beszögezett épületnyílást, megállítótáblát beborító plakátgyveleghez s tanulmányokat folytatok. A strájmelt, prémmel díszített kalapot viselő zsidók körzetében az egymásra ragasztott plakátok nem teljes felületükön érintkeznek, talán mert nem kellő mennyiségű ragasztóanyagot használnak, talán mert vizes alapú a ragasztó, hólyagosan száradnak egymásra a rétegek, s ha bárki is beletép valamelyikbe, egyszerre több réteget érint és szakít le. Itt a ragasztott felületeket alig fakíthatja ki a nap, alig tépesheti a szél, áztathatja-mállaszthatja az eső, bizonyosan nem az időjárás alakítja ki a végső formájukat, hanem a lakók. Látom, éppen hogy felkerül egy angolul írt, nyelviskolába invitáló, tipográfiaileg érdektelen ragasz, máris letépi s a nyomatot, még csak össze sem gyúrva a földre vetik. Megnézem, amint egy éppen

csak frivol jelenetet ábrázoló reklám miként lesz lecibálva: a bőrgarnitúra kanapéján átvett, harisnyás lábakkal ülő díva képe váltja ki a külseje alapján jellemezhetetlen úr indulatát. Figyelem, hogy a tiszta, félkörívre vágott körmű gyermeki kezek miként matatják körül a cigarettafüstöt fúvó női száját, s hogyan hagyják érintetlenül az egyen-hacukában pózoló popénekes előadását hírelő falragaszt. A plakátragasztásra alkalmas helyek valamennyije, teljes felszíne gyorsan tenyérnyinél nem nagyobb, háromszögletes felületé alakul, képek törmelékéből s szavak foszlányaiból állóvá válik, s nem a részleteik az érdekesek, hanem a szaggatások révén keletkező egységessége. Kellő szaktudás birtokában a tapasztalt képzőművészek képesek ilyen hatású, minőséget ígérő homogén felületet kialakítani. De az ortodox negyedek elhanyagoltságáért nem ezek a szeggel, késsel, éles szerszámokkal, szorgalmas ujjak körmeivel felhasogatott, a kortárs kép- és nyomtatványvilágról így is tudósító felületek a felelősek, és nem is a járdákat beborító, szél szétsodorta, üregekben, fatövekben, használatlan ajtók nyílásaiban összetorlódó papírcetlik leple, hanem a gondozatlan, málló vakolatú házfalak, mázolatlan ablakkeretek, a nyílászárókhoz tartozó rozsdás rácsozatok, poros párkányok, csupa huplis járdák. A lompos, piszkos, ápolatlan utcák nyomasztó hangulatát azonban mindenekelett a hanyag, kopott, rendetlen tömeg okozza. Az egyes emberek külön-külön ápoltak, tisztas öltözetűek, összeszedettek, de ahogyan átmaszírozzák, afféle ismeretlen célra függesztett szemmel, a külvilágra érzéketlen tekintettel a városi köztereket, ahogyan belepi együttesüket lepedékével valami elhivatottság, amiképpen szállong körülöttük a küldetésstudat pora és szaga, a külön-külön vonzó vagy legfeljebb csupán érdektelen alakokat baljós, mert a világra érzéketlen embermasszává gyúrja.

Ömlik a nép elő a kopott és lakásokból kihajított szeméthalmok mögül, árad a tömeg, gázol a földre tépett falragaszokon, fősodra az úton, mellékágai a járdákon, magányos, kaftános férfiak, csoportban siető, halkán jiddisül beszélő ifjak, családja élén fiúgyermekével vonuló apa, s mögötte lányaikkal parókás aszszonytársa, gesztikuláló, magukkal társalgó aggok, rokkantkocsijukkal gödröket kerülő fogyatékosok és sérültek, szatyrokat cipelő matrónák, s mindegyikük európai arcvonású. Mondják, bár ezeken az utcákon nem így tapasztalható, az állampolgárok tíz százalékát kitevő ultraortodoxok, akik szerint országukat csak a Messiás alapíthatja meg, s emiatt nem ismerik el Izrael állam létét, kevesen vannak, de közelükben szívesen élnek az izraeli lakosság egyharmadát adó ortodox zsidók is, akik viseletükben elkülönülnek a világiaktól. Mondják, az ultraortodoxok ugyan jelentős szerephez jutnak a politikában, mindennapos szokásaik

következtében azonban nem használhatják a modern eszközöket, nem néznek televíziót, nem olvasnak újságot, nem járnak a gyermekeik állami iskolába, csupán közösségi képzést kapnak, s az pedig a vallást szolgálja. Túl ezen, nem vesznek részt az állami intézmények fenntartásában, azokat nem is használják, s nem hajlandók katonai szolgálatot teljesíteni. Akadnak olyanok, akik hisznek abban, hogy az autóbuszokon a nőknek külön kijelölt ülőhely szükséges, a nőknek a szokásban levőnél szerényebb ruhákban kell járniuk, külön helyiségeket kell a településeken a nemeknek elkülöníteni, s nem bűn, ha a Jad Vasem falára Hitlert

és a cionizmust egy kalap alá vevő föliratokat festenek. És valóban, könnyen inzultálják azt a nőt, aki szoknyában elhalad a zsinagóga előtt, vagy ha úgy ítélik, ruhája túlságosan rövid, kivillog könyöke alatt az alkarja a ruhából, vagy ha férfiak közé keveredik az utcán, szidalmazhatják, megköpdöshetik.

Ha a családfő vallási tanulmányokat folytat, akkor az eltartottjai és ő maga nem a munkája jövedelméből él, hanem az államtól kapott, bőséges szociális támogatásból. A segély kiadós, a nagycsaládok is megélnék belőle. A tanulás munka, pénzt termel. A szent iratok tanulmányozása és az útmutatások olvasása példamutató: a Jeruzsálemben vezető sztrádán, a for-

galmi dugóban többször elhalad mellettem s többször megelőzöm néhány kilométeren belül az útpadkán poroszkáló, könyvébe szemüvege segítségével merülő szörmekalapos fiatalembert, a Ha-Nevi'im utcán a családja élén menetelő apa is iratba mélyed, és időnként továbblapoz, az élelmiszerbolt pénztára előtti sorban állók között is ott találhatók, akik a várakozás ideje alatt silabizálják a tenyerükbe rejtett könyvet. S könyvet olvasó apa választja ki a Tóra alakú kék lufballont csemetéje számára és kiperkálja az érte járó árat, esti ájtatossága előtt ekként vásárolja meg a szent citromot, s hóna alatt a pálmaággal így vonul a zsinagógába. Könyvet emel maga elé, s azzal szentesíti tettét, hogy szitkot szór az elveinek meg nem felelőnek tűnő nézelődőre, éppenséggel reám.

Zizegnek a házfalakon a plakátok leffegő darabkái, zörögnek az úttesten a kiürült és elhajított műanyagpalackok és a fém italosdobozok, repednek a kartondobozok, hogy rájuk lépnek, suhognak a drótokra, rácsokra kötött vagy felakadt vászondarabok, az imaidő reájuk is vonatkozik. Zümmögés szivárog elő az egymás mellett sorakozó imaházak egyikének nyitott ajtaján, aztán hallom, dobogósan táncolnak benn, hatalmas lehet az imaház belseje, hogy képesnek tűnik az utca valamennyi, ájtatos vigasságra vágyó férfiemberét befogadni. Benn azt harsogják: jövőre Jeruzsálemben leszünk. Ma nincsenek ott, hiszen ez nem a messiás eljövetele által létesülő város. Sötétedik, s csak az utcasarkokon világít itt és ott egy-egy gyér fényt adó villanykörte. Tépelődök egy darabig a gyermekjátékokat és gyermekszoba-alkalmatosságokat árusító magányos lécekből összeeszkábált standja előtt, a plüssből készült, vánkosnak használható rithon, a kosvagy holmi túlkös állatfejet formázó, textíliából készült ivókürt ilyenkor, a sátoros ünnep utáni napon megvásárolható-e vagy sem, de aztán hagyom a fenébe az egészet, s a megbotránkozott, fekete selyembe bugyolált férfiemberek közül eloldalodva, rövideket füttyögve belefúrom testemet az utca sötét alagútjába.

SŐRÉS ZSOLT

Az igazság odaát van

Opál Színház: Szamba Dance Macabre

Anno, még a Cabaret Voltaire¹ idejében az, amit ma performansznak nevezünk, bármennyire furcsa, de *színház* volt: Tzarát, Huelsenbecket és Ballt nem valamiféle önmagáért való újdonság érdekelte, mint ahogy azt a fából vaskarika posztmodern esztétikát művelő teoretikusok gyakran állítják. Az avantgárd az újdonság varázsát mint esztétikai kategóriát meghagyja a „szemlélődő művészet” számára.

A *performansz*, a szándéka szerint avantgárd tett (a jó és a rossz gyorsminőségi előjele nélkül) a kontemplatív művészettel szemben egy mélyebb-közvetlenebb tudatállapot elérése okán veti el a színházi dramaturgiát. A szándék egyszerű, és minden esetben az újdonság erejével hat: nem rombolni akar, csupán nem kíván épületes lenni. A Cabaret Voltaire is csak színházat csinált, azzal a különbséggel, hogy vissza akart találni a gyökerekhez: a közösségi együttlét rituális közvetlenségéhez. Tzaráék előadásai a közönség aktív reakcióival és bevonásával karöltve működtek.

Azóta már legalább hetven [kilencvenöt] év eltelt, és az időközben létrejött műforma, a performansz (ide tartozik még a happening, az event, az akció is) pedig burjánzik. Színészek, festők, filmesek, költők és zenészek után – akik úgy érezték, hogy gondolataikat egy közvetítő, mégis átfogóbb médiumban kell megvalósítaniuk – ma már a magukat „csak” performereknek nevező alkotók is aktívak szerte a világon. Az utóbbi évtizedben nyilvánvaló lett (erre a mind érdektelemben, „tisztá” performanszfesztek szolgálnak bizonyosságul), hogy ez a műfaj vagy megmarad a valóság keretei között, és az utca emberét provokálja tovább, vagy pedig ismét más médiumokkal köt házasságot.

¹ Cabaret Voltaire, Zürich, Spielgasse 1 (1916. február 5. – 1917. március 18.), dadaista művészeti és politikai kabaré.

Fotók: Dusa Gábor

Az utóbbi lehetőséget választotta a Triceps vezette Opál Színház is. Performanszszínházuk előadása a JATE Klubban több mint üdítő színfoltja volt az idejének (1998), lanya produkcióktól hemzsegő Thealter Fesztiválnak. Az öt részből álló SZAMBA DANCE MACABRE a TETRAPAKK performansszal indult. Kilenc alak, az állandó cage-i érzelmek² („a hősies, az örömteli, a csodálkozó, az erotikus; nyugalom; félelem, düh és az undorító”) képében vonult fel egy úton, az úvelámpákkal megvilágított teremben, Kisbada örök-kretén rajzai alatt, hungarocelldarabkák között, Megadeth-pólókban és Residents-maszkokban. Hogy aztán egy pancsoló medencébe beülve, sárgarépát ropogtatva a „nyugalom” rituálisan szétvágjon baltával negyven liter 3,3% zsírtartalmú tejet. A kultúrmocsok (élükön a megváltó ufókkal) elküldése az ördög *penis equi in aqua frigidájába*³ a Bada DADA ZOO internacionálé-dedikál-szantamaria karaoke-halállal és a fejünkre húzott McDonald's-szatyrokkkal együtt folytatódott. Ekkor már a kultúrgány szétfröccsentett tejkenecé (én is nadrágot mostam), megcsúszásra a banánnál is alkalmasabb réparudacsok, ondótejszag és hungarocell-morzsasálék között áradt, hogy aztán megérkezzen a neoizmus szellemét parafrázáló zöldséges különítmény.

A vörösbe öltözött tűzlovagok menetlépésben, hernyóként összetapadva vittek fel minket a JATE Klub belső udvarára, a LÁNGOLÓ FRIZSIDER helyszínére. A Marcel Duchamp-i hűtőszekrény és a lábasfejű performerek a purgatóriumban égtek a földre szórt, vörös színű *Ex-stasis* fanzin első számának kilencvenkilenc példányával együtt. Főzőeszközökkel (fakanál, favilla) és zenével (dob, trombita) kísért, mindvégig mozgalmas ready-made (fétis)performanszuk a frizsidernek a közönség közé dobásával végződött, amikor a szétesett háztartási gépből kizúdult az ózonpajzsot simogató ammóniagáz. Aki nem menekült gyorsan, az mélyen letűdözhetett a fogyasztói (fétis)társadalom rendkívül kellemetlen és kártékony, de kijózanítóan hasznos, fullasztó gőzeit. A rohanás után már mindenki gátlásaitól szabadultan hallgatta a PALEO ACID dobtriót, ami átvezetett a hajnalig tartó DIESEL DISCÓ-ba. Művészet és valóság szórakoztatóan egymásba oldódott, aki ott volt, sokkal többet kapott, mintha csak egy előadást nézett volna meg. A diszkóparti miatt több órára nyújtott performansz hajnalra már teljesen gátat szabott a mocsadéknak, a zacskó-maszkot húzott McKözönség visszakapta a Hamburger Istenétől a fejét, az euródiszkóban újraélte gyerekkorát (és feldogozta felnőttkori frusztrációit), találkozott Rose Sélavy játékos szellemével, és a tűzzel is játszhatott.

Az Opál Színház ereje abban nyilvánul meg, hogy játékosan, akcióit szigorúan a valóságba integrálva érti újra az ember kultúrateremtő rítusát. Pátosz, ódika és romantika nélkül szembesülünk világba vettségünk passzivitásával és azzal az úttal, melynek célja maga az út, ahol kollektív és egyéni tudatunk is, mint az új vérrel feltöltött *corpus cavernosum* válik a magunk megtapasztalásának tárgyává. A SZAMBA DANCE MACABRE után már nem hihetünk csak a szemlélődő művészetnek, mert az igazság új és régi mítoszainkon túl – hiszen ezek is már a vágy titokzatos kultúrtrágyái (sic!) –, az igazság biztosan *odaát* van.

² John Cage: *Üres értelem (Empty Mind)*, Station Hill Press, New York, 1982).

³ 'lófasz hideg vízben' (latin)

LANTOS LÁSZLÓ TRICEPS

Szamba Dance Macabre

három banális darab

Három dolgot tudunk igazán:

1. *Voltak, akik voltak.*

2. *Vannak, akik vannak.*

3. *Lesznek, akik lesznek.*

Minden más csak ready-made.

TETRAPAKK⁴

RECIKLÁLT ZENEI PERFORMANSZ – HOMMAGE À RESIDENTS

Zene: *The Residents, Rex Gildo*. Fónikus anyag: *Buza Krisz és Margareta*. Képek: *Bada Dada*. Díszlet, jelmez, fény: *Triceps*. Performerek: *Ürmös Attila (Félős), Buza Krisz (Fájdalmas), Brenner Zoltán (Hősies), Holló Imola / Nyíri Kriszta / Tóth Virág (Erotikus), Hlavathy Zoltán Atom (Dühöngő), Paizs Miklós / Gál Dorottya (Csodálkozó), Gasner János / Márkos Albert / Dóra Attila (Örömteli), Láng Zsolt / Francia Gyula (Undorító), Kövér György / Tóth Szabolcs / Yea_net Poett (Nyugodt)*. Írta és rendezte: *Triceps*.⁵

Gyer-tek lá-nyok li-get-re, li-get-re!

Itt a vi-lág kö-ze-pe, kö-ze-pe...

Nem me-gyünk mi mesz-szi-re, mesz-szi-re!

Csak a vi-lág vé-gi-re, vé-gi-re...

⁴ Bemutatók: *Három Hommage*, Egyetemi Színpad, Budapest, 1995. VI. 23. / BMZ-est, Fiala Művészek Klubja, Budapest, 1995. VIII. 2. / Sziget Fesztivál, performansz-sátor, Hajógyári-sziget, Budapest, 1995. VIII. 22. / Budapest Art Expo - 6. Nemzetközi művészeti kiállítás és vásár, Hungexpó, megnyitó, 1996. III. 20. / 2. Alternatív Színházi Szemle, MU Színház, Budapest, 1996. IV. 26. / Thealter Fesztivál, Szabad Színházak IX. Nemzetközi Találkozója, a JATE nagyterme, Szeged, 1998. VII. 25.

⁵ Az Opál performanszai soha nem épültek stabil szereposztásra. Ezért mindenki nevét beírtuk, aki az évek során részt vett az előadásban – első helyen az aktuális helyszín performerével.

„A Residents útja messze elkerüli a népszerűségi listákat, de aki rátér, az végképp belefeledkezik, vele sodródik, annak ez lesz egyedüli - az Út maga. Felette távolról ragyogó, tompa és mégis súlyos fény, mint a narkózis, mint a láz, mint az eufória. A Residents megfoghatatlanságával és időtlenségével van jelen. A végtelenített tegnap, a visszhangzó ma s a balsejtelmektől deformált holnap hangja. Szeretném nem tudni, hogy elektronika, és akkor azt mondanám, a szférák himnusza.”⁶

A legendás San Franciscó-i fantomzenekar közel húsz- [negyven]-éves tevékenysége alatt egyszer sem adta fel anonimitását: a négy törzstag valódi nevét, arcát és személyét katatón titoktartás fedi. Stílusuk bizarr, triviális, eklektikus és excentrikus puzzle: átírták a zenetörténet összes fellelhető irányzatát: nomád népzene, barokk opera, klasszikus requiem vagy rock'n'roll egyenrangúan szerepel repertoárjukban. Ők - akár a nagybetűs Élet - újrahasonosítják a *brand new* terméket, és vidám hulla/dékokat készítenek belőle.

A performansz alapja a *Goosebump* című lemezük,⁷ amely tradicionális gyermekdalokat dolgoz fel játékhangszerekkel, atrofált kislány-, kislány- és szellemhangokra. E mulatságos és rémisztő dalcsozor reciklálására épül a banális és fennkölt történet. Kilenc furcsa alak, a „kilenc állandóan jelen levő érze-

6 MARTON László Távolodó, *Krisis-Rock*, szerzői kiadás, Budapest, 1990.

7 The Residents: *Goosebump* (Libabőr 12" LP, Ralph Records, San Francisco, 1980), *Disaster* (Kétségbeesés), *Plants* (Vetemények), *Farmers* (Földművesek), *Twinkle* (Hunyorgás) + *Diskomo*.

lem” archetípusa vonul be manőkenként a pódiumra: valamennyien egy pohár tejet kérnek. Kívánságuk azonban lehetetlen és abszurd, hiszen ők tetrapak-dobozok,⁸ színültig tejecskével. Halál Fetyó negyven-szer szétcsap közöttük, felcsendül németül a *Speedy Gonzales*, és ők szambázva távoznak...

A szakrális Tegnap - a fenyegető Ma - a röhejes Holnap.

Sejtjük, mi az idő. Ez szomorú.

A Holnapra irányítjuk megilletődött, rémült és szomorú tekintetünket.

MCDONALD'S DISCO ÉS DADA ZOO KARAOKE-PERFORMANSZ MCPAPA EMLÉKÉRE

Ének, tánc: *Bada Dada*. Giccsdiszkó: *dj Ūrmix*

Tegnap szenderült jobblétre az új világ szennyezésének egyik nagy szakácsa, Richard James „Dick” McDonald (1909-1998), a moslékmágnás. Soha-el-nem-múló szeretettel emlékezünk emészthetetlen Big Mac hamburgerére: 2 db marhahúspogácsa, 1 szelet ömlesztett cheddar sajt, hagymadarabok, friss jég-saláta, 2 szelet kapros savanyú uborka, *saját szósz* szezámmagos zsemleiben.⁹

Kisbada felcsapta a gyerekchenáló sapkáját, és szerb katonai nadrágban táncolt a színpadon, Chuck Berry kacsajárását és a pogó falnak ugrását koreografálva. Nem hozott saját verseket, csak tophét diszk-slágerét. A *Vülé vü* (Abba), *Dendi kül* (Boney M), *Krézi muzsik* (Ottawan), *Hót szaft* (Donna Summer), *Vénusz sokk* (Bananarama vs Shocking Blue) és *Fáki távn* (Lipps Inc.) szöveg- és zenei zombit perfektil zanzásítva. Meglepetésnek három boszniai/szerb „hegyi tangót” húzatott: a Plavi orkestar, a Lepa Brena és a Mega Suada minősíthetetlenül gagyi számait. Szépségük lenyűgözött. Arra gondoltam, de kár, hogy utálok őket, mint a szart. Végül az *Internacionálé* panelpunk-változata jött, az Olasz Állami Nagyzene-
kar instrumentális kíséretében, *Pénz, pinát, pálinkát!* refrénnel. Tiborunkat az Opál tagjai szállították személygépkocsival a székesfővárosból, és az útra hat üveg alkoholmentes sört biztosítottak neki. A címkét előtte leáztatták a fürdőkádban, a mester meg nem figyelt, és szépen becsipett. Performansza így léleküdtően józan lett, még Szabó Rozália is csápolt.

„A Boney M-től tanultam meg angolul. Megtanultam a néger népesség tiszteletét a Boney M-től. Megtanultam a zene szeretetét, és megtanultam az angol helyesírást a Boney M-től. Megneveltek. Jóra neveltek, azért lettem ilyen derék ember, mert helyes irányból kaptam a nevelésnek az összpontosítását. Bob Farrell és a többi három kedves hölgy abszolút elláttak engemet egy életre való kultúrával, és belőlük táplálkozva indultam el, hogy egyszerűen a festészet helyes útjával javítsam meg az emberek életszínvonalát” - nyilatkozta a szerencsen tévének.

8 A performanszot a Fehértej Parmalat Rt. támogatta 800 doboz 3,3%-os „pármai” tejjel.

9 A koncertet a McDonald's Magyarországi Étterem Hálózat Kft. támogatta 200 db céges logóval díszített, füles papírzacskóval.

THE GREAT ARTIST OF TOMORROW
WILL GO UNDERGROUND.

o-o-o-o...
UNDERGROUND!

And then Marcel Duchamp closed *a fridzsider*.

A szirénázás elhallgat, Dušan előbújik - hátára fehér mintákat csepegtetett az olvadt műanyag. A performerek leugrálnak a tetőről, és körözni kezdenek a hűtő körül. Fakanalakkal dobolnak az előttük járó bukósisakján. A rádióban egy régi magyar szakácskönyv¹³ ételneveit skandálják: levesek, sülték, torták.

sodrott leves - barna leves - kenyér leves - jó hús-leves - frantzia leves - vágott leves - hurut leves - velő leves - tört-mandola leves - császár gersli leves - virágos káposzta leves - káposztás leves - tápláló leves - sárga répa leves - fogoly madár leves - hájdina kása leves - szagó leves - olíó leves - fű leves - rongyos leves - gyökér leves - gyapjú leves - török leves - kaszás lé!

13 CZIFRAY István' szakács mester' *Magyar Nemzeti Szakácskönyve, magyar gazda aszszonyok szükségeihez alkalmaztatva*, újra kiadta Vasváry Gyula, Pesten, 1840.

A tempó mind gyorsabb. A zöldségek eldobálják a kanalakat, és egymásba kapaszkodva sietnek, futnak, rohannak a füstölő frizsider körül. Végül már olyan sebeseek, hogy az utolsót magukkal viszik, lába a padló fölött kalimpál.

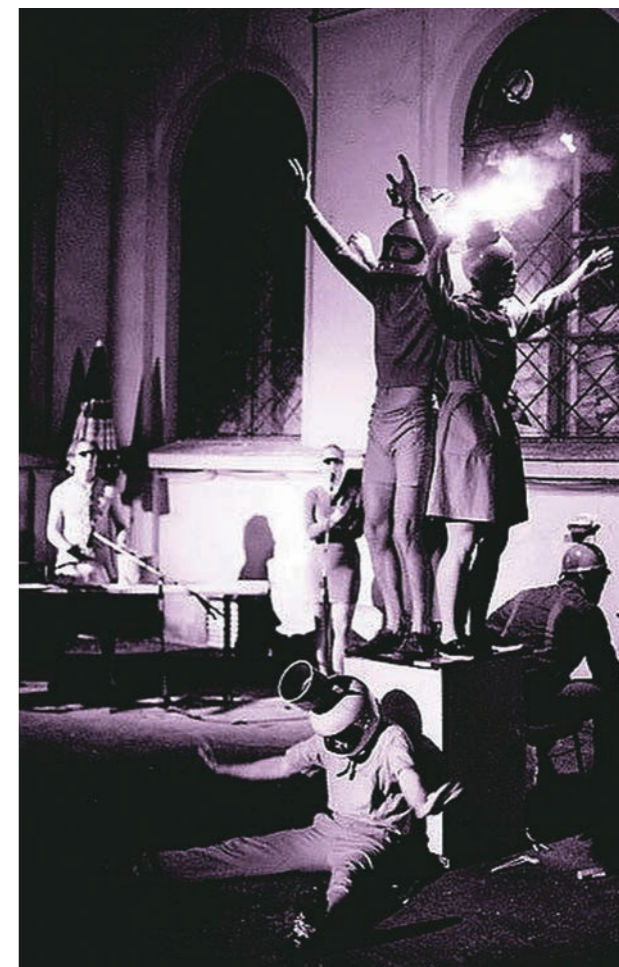
vesepecsenye - betekergetett pecsenye - ökör-fark pecsenye - ürü czomb pecsenye - befojtott ürü pecsenye - vad disznó fej pecsenye - fiatal pulyka pecsenye - marha tölgy pecsenye - bárány karbonád pecsenye - sertés fül pecsenye - fasírozott malacz pecsenye - marhahús karbonád pecsenye - mustos pecsenye - nyúl hús pecsenye - rostélyos pecsenye - páczolt marhaczomb pecsenye - sertés fej sajtóban - ökörfark pecsenye - marha lép pecsenye - felsár pecsenye - ürüczomb pecsenye - párolt nyúl pecsenye - főtt malacz pecsenye!

A körtánc kitágul, Sárgarépa a levegőben röpköd, mint egy csörgőfarok. A kígyó ízeire szakad, a lánglovagok a földre zuhannak. Dušan üti-rúgja őket, míg a hátukon nem fekszenek valahányan, akár a haldokló szentjánosbogarak, végtagjaik a nyári ég felé merednek, és a lábasokból kihulló fűrészporos zöldségek a nyakukban, mellükön égneek tovább.

piskóta torta - leveles torta - kenyér torta - csokoládé torta - aludt leves torta - gesztenye torta - spanyol szél torta - lonczi torta - mandola torta - narancs torta - czúkor torta - birsalma torta - fűszeres torta - császár torta - főtt torta - leveles vaj torta - morzsa torta - burgonya torta - zöld torta - karmelita torta - pisztácia torta - szerecsendiós torta - rák torta - égő torta! égő torta! égő torta!

Utójáték. Dušan középre áll, mögötte Karalábé, Zeller, Sárgarépa és Karfiol a négy sarkánál megemelik a hűtőszekrényt. Mikor mélyen meghajol, a feje felett átdobják a közönség közé. A füstölgő frizsider geometrikus ívben röpköd, szétrobban, és eltöri az egyik óvatlan vendég sípcsontját.

Hat óra van, vér. Marcel Duchamp neoista konyhája bezár.

PALEO ACID – KOMPOZÍCIÓ DOBOKRA ÉS FÉLMEZTELEN FÉRFIAKRA

Zene: Gasner János, Magyar Péter, Gacs László

A *Blue Box* című filmben¹⁴ láttam őket először. Úgy doboltak, hogy megállt bennem az ütő. Csorgott róluk a veriték, teljes extázisban tartották a feszes és durva ritmust, utoljára a korai Laibach tudta ezt. Felutaztam kéthavonta a Fekete Lyukba, Vágtázó Halottkémek-koncertre, és mindig benéztem a Blue Boxba,¹⁵ hátha lesznek, de soha nem volt szerencsém. A banda, mint később megtudtam, valójában nem létezett. Gas hívta időnként össze, hogy ne feledkezzenek meg a „törzsi” zenéről.

Neki sikerült a dobkoncertet performanszá emelnie. A Tibeti Együttérzők hat napon át doboltak, háromórás váltásokban a Kínai Nagykövetség előtt. A Sziget Fesztiválon ő vezette a száz olajshordón krampácsoló amatőr és félprofi zenészek csoportját. Kitalálta a „ritmikus meditációt”, amit az Opál tagjainak évekig tanított. Ültünk a buddhista főiskola dőjőjében, japán harci seizában, és konyhai lábasokon kellett hurkapálcikával gyakorolni, hogy azután lábasdob-állványon és acéltraverzekon függő hordókon folytathassuk. Ezt a zenélési technikát 1998-2002 között több színházi performanszunkba (*A pancsen láma elrablása / Ah, cél tűrő tér / Kétezer ütés / Babel / Balkán Expressz*) beépítettük.

DIESEL DISCO – HÁROM ÓRA ACID ZACSKÓBAN

Lemezlovas: dj Ūrmix

Ūrmös Attila aka dj Ūrmix (később: dj NOMad) a Windows-rendszerek hajnalán az első kőbaltás diszkoszokék közé tartozott, akik bakelitról és CD-ről számítógépre váltottak. Morózus monitorokat és vaskályhasúlyú PC-házakat cipelt a táncestekre, ahol az avantgárd rock találkozott az ausztrál bennszülöttek didgeridoojával, az acid ritmusok a grúz egyházi kórusokkal, hogy hajnalban Kusturica filmzenéivel és egyiptomi hastáncdobokkal ölelkezve dőljenek Tom Waits és Iggy Pop mellé. *Savas Orient* programjai úttörők és egyedülállóak voltak. Nem diszkóban, hanem művészeti fesztiválokon és alter-klubokban keverte ezt a stílust, melynek a hangulatát csiszoltabb formában a később világhírű Buddha Bar közelítette meg. 1996-2002 között a budapesti undorgrund Black-Black Galéria házi dj-je volt, annak bezárása után pszichológiai szakkönyvboltot nyitott a belvárosban, és megírta emlékeit a régi Vörösmarty moziban dekkoló performerek, klosárok és katonák beszélgetéseiről.¹⁶

DISCO WILL NEVER DIE!

Thealter Fesztivál – Szabad Színházak VIII. Nemzetközi Találkozója, JATE Klub nagyterme és udvara, Szeged, 1998. július 25-26.

¹⁴ *Blue Bokx*, magyar kultfilm, rendezte: Káldor Elemér, Budapest, 1993.

¹⁵ *Blue Box Mozi* (1989-1999), Ferencváros, Kinizsi u. 28. Később: Kultiplex Kultúrház (2000-2008).

¹⁶ ŪRMÖS Attila, *A semmittevés filozófiája*, Filagóra, Budapest, 2007.

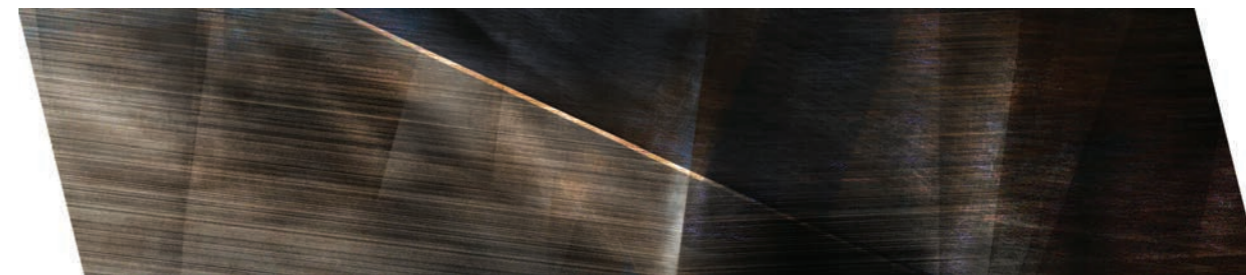
KOVÁCS GERGELY

Kinetikus narráció

A Matricák című sorozat második kiállítása a Próféta Galériában

A kortárs művészet hazai propagálásának egyik kiemelkedő jelentőségű eseménye az ez év végén elindult, *Matricák* címet viselő, kisméretű elektrográfiai alkotásokat felvonultató nemzetközi kiállításorozat, melynek – a K.A.S. Galéria-beli, 2012. október 1-jén megnyitott, a 2010-es év hat díjazottjának, Derek Michael Besant-nak, Katarzyna Dziubának, Haász Ágnesnek, Alexandra Haesekernek, Nagy Gábor Györgynek és Monika Wanyura-Kurosadnak a műveit prezentáló nyitó kiállítását követő – második felvonását 2012. november 7. és 27. között tekinthették meg az érdeklődők a Próféta Galériában. A rendezvény soron következő állomása 2012. december 10-én nyílt meg Budán, a Magyar Tudományos Akadémia Jakobinus Termében, a negyedik és egyben záró kiállítás pedig 2013 februárjára esedékes.

Egy ilyen sorozat lebonyolítása természetesen rendkívül előnyös a Magyar Elektrográfiai Társaság (MET) és egyáltalán az elektrográfia hazai művelőinek számára, mivel nagymértékben segíti munkásságuk előbbre jutását. A négy kiállítás komoly szereplési lehetőséget nyújt sokaknak, főleg azt a tényt figyelembe véve, hogy esetükben a tematika szerint célzottan kisméretű műveket állítanak ki a szervezők. Ezek nagy számban férnek el a galériák falain, aminek következtében több művész jut szereplési lehetőséghez (s ez annak ellenére is igaz, hogy a megjelenített alkotások zöme több „összetevőjű”, akár négy-öt vagy több nyomatot tömörítő sorozat). Fontos továbbá, hogy a rendezvény – volumenét tekintve – képes felhívni a szakma figyelmét a hazánkban már több mint két évtizede szárnyait bontogató, főleg a közelmúlt óta rohamos léptekkel fejlődő, ugyanakkor még mindig jelentős erőforrásokkal bíró műfajra, hiszen rendkívül rangos, igényes seregszempléről van szó. A látogatók a hazai posztmodern jeles képviselői mellett,

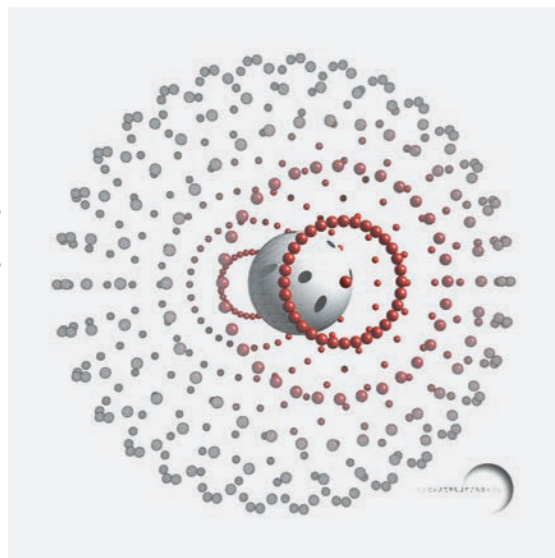
Monika Wanyura-Kurosad

mint Mengyán András, nemzetközi szinten is nagyra számító művészek komoly munkáival találkozhatunk, elég, ha csak a Berlinben élő Lux Antalt, a német Heiko Daxlt és Eugenia Gortchakovát vagy a japán Saeko Hanjit említjük, a teljesség igénye nélkül. A világ szinte minden tájáról „érkeztek” alkotások a kiállításra, Kolumbiától kezdve Szlovákián át egészen Koreáig. És itt jutunk el annak harmadik kiemelkedő jelentőségéhez, figyelembe véve azt a tényt, hogy a regionális – bármely országhoz vagy nemzethez köthető – művészet fontos tulajdonsága, hogy „sohasem önmagában áll”. A magyar művészettörténész szakma feladata minden esetben a hazai művészet nemzetközi fejlődésekre történő illesztése – az adott kornak megfelelően –, ezáltal egy tágabb kontextusban való elemzése. Csak így tárhatunk elének egy teljes, egységes történetet „saját” képzőművészeti alkotásaink, egy nagyobb narratíván belül. Az elektrográfia e szempont szerinti befogadására és elemzésére pedig a Próféta Galéria tárlata teljes mértékben lehetőséget

biztosított. A képeket nézve egy koherens összkép alakulhatott ki az érdeklődőben: a magyar művészet a nemzetközi szerves részévé válhatott, elfoglalta benne a maga helyét, együttes reprezentálásuknak köszönhetően. Szemünk elé tárult, hogyan illeszkedik a hazai elektrográfia egyéb nemzetek stílusához, formanyelvéhez, illetve hogy mivel hoz valami specifikusot, mivel több azoknál egyedi sajátosságainak köszönhetően.

Ha már a nagyobb egységbe történő beágyazást említettem, annak áttekintése is fontos lehet, hogy a hazai művészetben belül hogyan szemléljük az elektrográfia művelőit, milyen lehetőségünk van minél átfogóbban tanulmányozni munkásságukat, valamint hogy magát a *Matricák* kiállítást – esetünkben annak is az első részét – hogyan illesztjük a jelenleg futó vagy közelmúltbeli eseményekhez.

E tekintetben a kortárs művészet iránt érdeklődők szerencsés helyzetben vannak, hiszen a MET és környezete, illetve az e körben érintett művészek, galériák tevékenységének köszönhetően csak a közvetlen közelmúltban számos olyan tárlaton vehettek részt, amelyek tematikája, stílusa, jellege szorosan összefügg a *Matricák*éval. Gondoljunk csak a Marczibányi Téri Művelődési Központban a Vízvárosi Galéria által megrendezett, *Tendenciák napjaink képzőművészetében* című sorozat tizenhatodik állomásaként prezentált, *Rítus - Ritmus* nevet viselő kiállításra, melynek hangulatvilága, formanyelve nagyon hasonlított mindahhoz, amit a Próféta Galériában láthattunk. A szóban forgó egység különösen szemléletes, ha a kiállított művészek személye is egyezik. Itt jegyzem meg, hogy az Art Market Budapest 2012 elnevezésű képzőművészeti vásár november 8. és 11. közötti rendezvényén a MET standján szereplő alkotók közül sokan a Szent Gellért téren is megjelentek műveikkel. Detvay Jenő mindkét tárlaton az *Állambiztonság* témával jelentkezett: a Millenárison látott, öltönyös megfigyelőt ábrázoló nyomatát egy négyrészes összeállítás váltotta fel, mely ugyanazt a gondolatot, a felsőbb erőknek

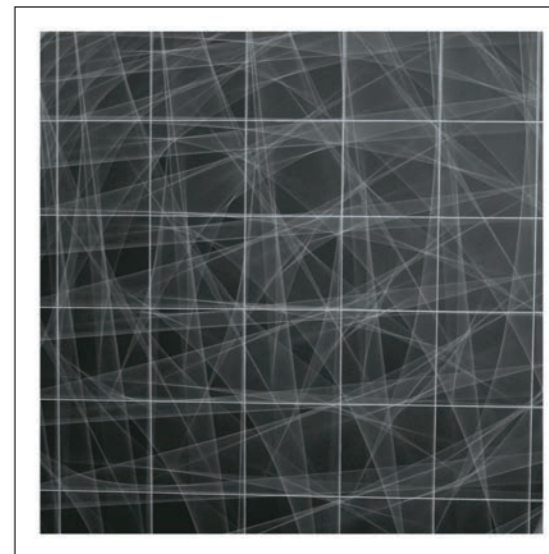

Hoon-Dong Chung

való kiszolgáltatottság, alárendeltség érzését bontja ki részletesebb, dokumentaristább stílusban. Hasonló kontinuitás figyelhető meg Lux Antal nyomtatott CD-in is. A *Világúr* című együttes ugyanazon sorozat része, mint az Art Marketen kiállított *Gondolatjel 2*. Az egyes darabok koncepciójának lényege, hogy a művész a monitorról kinagyított pixeleket vetíti rá a hordozó felületre, melyek között adódnak különböző színhibák, így végső képének elnyeréséhez ezeket az eltéréseket használja fel kompozíciós elemként. Mindezek mellett jól nyomon követhető a stiláris átfedés például Hernádi Paula és Herendi Péter e két eseményen megjelentett művei között; előbbi esetben megmarad az alkotó lágyabb, illuzionisztikusabb, utóbbiban pedig az elvontabb, kissé absztrakt expresszionista stílusa. Végül pedig megemlítem, hogy Bátaí Sándor *Ugyanaz a történet... I-III.* című képsorozatának hangulatvilága is sokkal plasztikusabban befogadható volt a művész *Ősformák* címet viselő, a Magyar Műhely Galériában 2012. december 14-ig tartott kiállításán látottak ismeretében.

Ezeket az analógiákat azért tartottam fontosnak felsorolni, mert igazolják, hogy a kortárs művészetről és azon belül az elektrográfia műfajáról napjainkban számos lehetőség áll a rendelkezésünkre informálódni, tapasztalatokat, élményt szerezni, a galériák e tematikában sűrűn egymást követő kiállításain bőven van alkalmunk az egyes alkotók munkásságának illetve magának a tárgyörnek a komplex egészként történő megismerésére. Ebben a folyamatba integrálható az írásom tárgyát képező tárlat is.

A *Matricák* kiállítás a Próféta Galériában három helyiségben bontakozott ki. Egy hosszanti terem szemközti falain, egymás mellett, folyamatosan befelé haladva kerültek bemutatásra az egyes képek, emellett a két hátsó, kisebb kiállítóteret is „beborították”. Közülük az egyik egy sötétített terem, itt a padlószint alatti, plexi fedelű tárolókba is kerültek objektok, például a már említett Lux-DVD-k vagy Kecskés Péter *Hádészi lejárá* címet viselő transzparens digitális printjei. A kiállítás összképe rendkívül homogén volt, a művek egy szorosan összekapcsolódó ciklusban bontakoztak ki. Ennek ellenére a felvonultatott állomány a technika, a stílus, a művészi koncepció szempontjából igencsak sokszínűnek tekinthető. A technikai behatárolás vizsgálatakor fontosnak tartom kiemelni Bálint Bertalan *Bedaráló* című művét, amely a leginkább eltérő e tekintetben az összes többihez viszonyítva. A darab konkrét műfaji definiálása is nehézkesnek tűnhet: egy négy ággal rendelkező propellert megjelenítő objektumról beszélhetünk, mely számítógép-alaplapra helyezett plexiből és ledlámpákból tevődik össze, ez utóbbiak adják a műtárgy megvilágítását, mely tulajdonság eleve specifikus helyet jelöl ki számára e seregszemlén belül. A *Bedaráló* jellegzetes műfaji sajátossága, hogy – bár, mint említettem, szigorú értelemben egy objektumról van szó – egyszerre képvisel síkbeli-vizuális, a kiállítás többi művének megfelelő mondanivalót, ugyanakkor egy plasztika térbeli jellemvonásaival is ren-

Felely Balázs

delkezik, és mindez a művész saját bevallása szerint tulajdonképpen a belsőépítészettől sem elválasztható. Ugyanezen koncepció szerint alkotta meg Bálint Bertalan másik három - a *Matricák*on nem szereplő - darabját, a fekete plexi keretekben elhelyezett, laptopalaplapokból és ledekből megkonstruált *Jazzrockot*, a *Kalandozások korát* és az *Eróziót*. Közülük a legelső témáját, a dinamikus mozgást tekintve a szóban forgó rendezvény kontextusában is említhető.

Ugyanis a kiállítás témája, vagy még inkább összetartó, egységes jellemzője a folyamatos, hol lassú, hol gyors előrehaladás, a mozgás, ezzel együtt közvetve pedig az idő múlásának bemutatása volt. Azaz a tárlat a kinetikus, újabban gyakran interaktívnek nevezett művészet modernizált reflexiójának tekinthető, mint azt több ízben a műtárgyak címei is jelölték (Hernádi Paula: *Kinetikus fémgolyó I-III.*, Krnács Ágota: *Anaglyph kinetic I-IV.*). Földi létünk alapvető keretei a tér és az idő. A kiállítás, mint intézményének jellegéből kifolyólag minden esetben, a körülötte lévő világot, annak egy tematikusan kiragadott szeletét képezi le a saját szférájában, ez esetben tehát e két jelenséget, azok mozgásait tárta elénk, tér és idő határait feszegette. Az idő múlását az egyes művek atomjaira szedik, megállítják, s az adott pillanatot prezentálják oly módon, ahogy arra csak a képzőművészet képes. Mert a hétköznapi életben képtelenek lennénk egy alapvető mozgási folyamatot annyira részletesen, egyes rezdüléseire lebontva, minden elemében külön-külön, töredékesen szemlélni, mint például Heiko Daxl *Daxl-audio 1-4.* című képein, ahol mindezt a fekete háttér előtt megjelenő, megtört, de mégis folyamatosan futó kék vonalak reprezentálják. Bár más formában, de ugyanez igaz Kelecsényi Csilla *Körtér-metszetére* is, amely témáját tekintve,

realistább stílusban, egy kiragadott jelenet átdolgozásának segítségével tárja elénk az adott mozgásfázist, annak egyes töredékeit és általuk az idő tized-másodpercenkénti múlását.

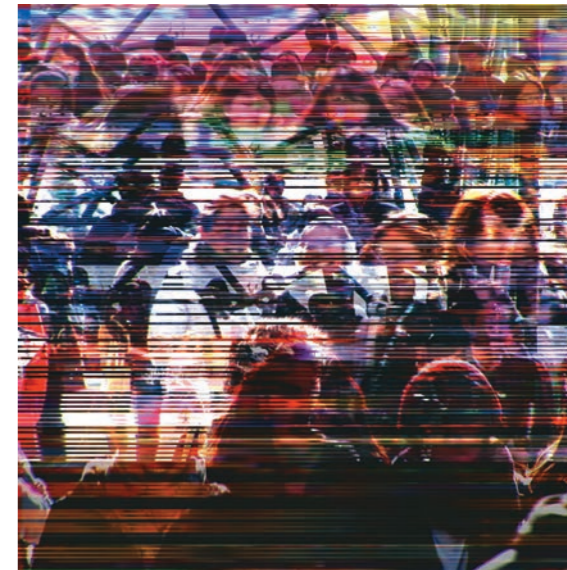
Ez a kettősség a kiállítás felvonultatott állományának egészére jellemző: egyes művek inkább témájukban, jelentésüket tekintve foglalkoznak az idő előrehaladásával, a mozgás egyes stációival; mások viszont formailag jelenítik meg mindent. Mindenképpen az előző csoporthoz tartozik Batai Sándor már említett, papír alapú műve, az *Ugyanaz a történet... I-III.* A három kép egy sorozatot alkot, azt a folyamatot prezentálva, melynek során egy csecsemő kisgyermekké cseperedik, majd érett fiatalemberként katonakorba lép. Az alkotás mindhárom elemén ugyanarról a történetről van szó, ugyanannak a személynek a sorsáról, élete alakulásáról, annak különböző szaka-

szaiban fennálló eltérő problémáiról vagy épp örömeiről. Mindez a művészre oly jellemző hangnemben, stílusban, a visszafogott földszínek használatával egyszerre tárul elénk a kisméretű felületeken, elképesztő intenzitással tömörítve egyes érzelmeket, adott esetben gondolatokat, sorskérdéseket. A ciklus pendant-

jaként értelmezendő Edward Bateman *Kísérteties szerkezete*. A képsor stílusosan, hangulatvilágát tekintve szinte visszhangozza az előző alkotást, a tartalmi folyamatosság ugyanakkor már nem ennyire egyértelmű, hiszen e nehezebben értelmezhető darabokon nem úgy tűnik, mintha a megszakítatlan időbeli előrehaladás lenne a téma, hanem emberi kapcsolatok, azok bizonyos fázisainak az alakulása, mely nem időhöz kötött. A felsorakoztatott művek másik csoportja inkább formailag mutatja az előrehaladást, a mozgást, ezek szinte megelevenednek előttünk, úgy hatnak ránk, mintha az őket alkotó formákat megmozdulni látnánk. Heiko Daxl bemutatott nyomatai mellett ez a jelenség rendkívül szemléletes Hoon-Dong Chung *Egy harmadfokú egyenlet leképezésén*, ahol a témát jelölő csigavonal begyűrűzik, folyamatosan befelé halad. A mozgást az egyes elemek egymáshoz való helyzetváltoztatásukkal folyamatosan érzékeltetik. E két felvázolt jelenség érdekes elegyenek tekinthető Büki Zsuzsanna *Számlált századok* című grafikája. Látszólag itt is az elemi módosulásoknak köszönhető a dinamika, a kompozíció a színhasználatból, a formaalakításból kifolyólag befelé folyik, térben és időben egyaránt, mindeközben viszont kapukon megyünk át, vagyis haladásunk realista irányt vesz, testet ölt. Egy képzeletbeli időutazás részeseivé válunk a századokon - vagyis a kapukon - át, vissza az időben. Ezekkel szemben a kiállításon olyan képet is láthattunk, ahol ez a folyamat egy pillanatra megáll, például Bibiana Cardenas Robayo *Mimézisén* vagy Gábor Éva Mária *Meditációján*. Mindkettőn az időtlenség jelenik meg, egy olyan idilli állapot, amely örökkévalónak is tűnhet.

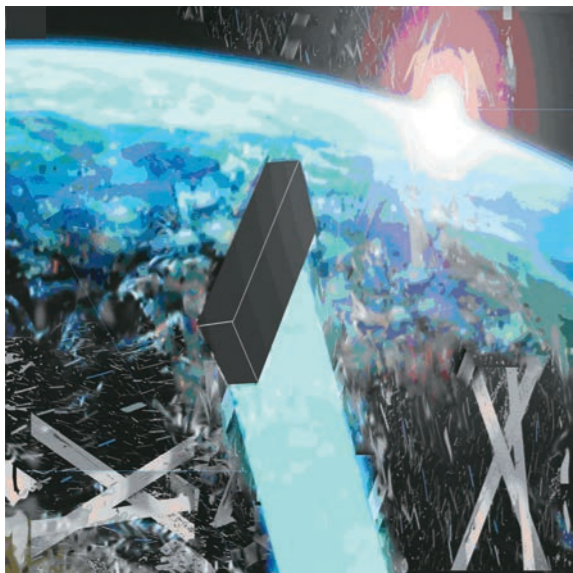
Előzményeit tekintve a kinetikus művészet egyik, Jean Tinguely-féle ága a dadaizmusból illetve a szürrealizmusból fejlődött ki, és szobrok, újabban pedig installációk, objektumalkotásra korlátozódott. Ilyen jellegű, szellemiségű művekként definiálhatók a *Matricák* kiállítás plasztikus alkotásai, például Bálint Bertalan *Bedarálója*. Az itt felvonultatott darabok zöme azonban a kinetizmus másik, konstruktivista alapú hagyományához tartozik. Erről árulkodik többek közt Dobos Éva *Fiktív terek* című komputergrafikája, amely egyértelműen a Kassák Lajos, Moholy-Nagy László nevével fémjelzett tradíció örököse. A képen a síkbeli, geometriai alakzatok együttes hatása felfokozott mozgásillúziót eredményez, ugyanez mondható el többek közt Eugenia Gortchakova, Nagy Bernadett NADE és Gyenes Zsolt műalkotásainak esetében. Az érzékelt mozgás sebességében nagyon finom, árnyalatnyi különbségek tapasztalhatók, a különböző formulák megelevenedése Dobos Évánál gyors, hirtelen, dinamikus, míg Gortchakovánál például kifejezetten lassú, megfontolt.

Zárásképpen pedig, a tárlat kinetikus művészetéhez kapcsolódó arculatának bemutatását követően, ki kell térnünk arra a tematikus sajátosságra, amely egyes művészek munkásságát összeköti e seregszemlén.

Ez pedig a Nicolas Schöfferre (1912-1992) vagy inkább Schöffer Miklósról való reflexió. A magyar származású francia alkotót a szakirodalom a kinetikus művészet egyik legkiemelkedőbb alakjaként, sőt annak konstruktivista ágának megalapítójaként tartja számon. Munkásságának legfőbb jellemzőit, a tér- és idődinamizmus kihangsúlyozását, azt, ahogyan mindezt a kassági hagyományokból örökölt mértani konstrukciók finomítottabb változataiban érzékeltette, továbbá ahogyan az egyes optikai mozgásfázisok egységesen az időt,

Lux Antal

annak múlását emelik ki, illetve a szerkezetek elanyagtalánításával és absztrahálásával a mögöttük rejlő gazdagságok, értékek kibontását, mindezen sajátosságokat szinte egytől-egyig visszhangozzák a *Matricák* kiállítás Schöfferre emlékező művei. Érdekesség, hogy ilyen konkrét, már címében is a nagy elődre utaló műalkotással a tárlaton csak magyar művészek jelentkeznek. Mintha lenne közöttük valamilyen titkos, hallgatóságos megegyezés arra vonatkozólag, hogy leróják tiszteletüket Schöffer előtt, utaljanak arra, mi mindennel gazdagította oeuvre-jüket a kinetizmus kalocsai születési atyja.

Jól látható tehát, hogy a *Matricák* kiállítás-sorozat első állomásán, a Próféta Galériában egy rendkívül összetett, sokrétű tárlatot tekinthettek meg az oda ellátogatók. A változatos seregszemle átfogó üzenete, célja mindenképpen a kinetikus,

interaktív művészet részben felelevenítése, részben pedig az általa kijelölt úton történő továbbhaladás eredményeinek prezentálása volt. Annak igazolása, hogy a 21. századi magyar elektrográfia művelői nem felejtették el a schöfferi hagyományokat, hogy mindaz milyen mélyen gyökerezve jelenik meg korunk kortárs képzőművészetében, mely a rendezvényen egy koherens egész részeként, a nemzetközi alkotásokhoz illeszkedve bontakozott ki. Ily módon a *Matricák* első kiállítása tökéletesen alkalmasnak bizonyult a magyar elektrográfia legújabb fejlődéseinek precíz bemutatására.

NAGY ZOPÁN

Nagy Sára festményei kapcsán*

A sárkány-zöldes csiga-arc
üvöltése az akt mögül...
Szürke-piros fal-folyások, fél-fojtások;
vörös „paróka” tapadása
a zsugorodó női test
nyúvasztott lét-fejére...

Éjben zord-sárgult drapériák
mögötti Vincent-émelygések –
mint lecsorduló (pszichés)
illuminációk, fojtott – és
visszatérő („tantrikus”) ki-
fordulások...

(*Schiele ön-portréi befalazva... –
Lautrec-görcsök, betekeredések...*)

Elnagyolt (ön)arcokkal együtt évülő
szorongás-terápiák,
sziámi-nővé növekvő álmatlanság;
epés orr-és fülbefogás...
A duplex akt-nővérek („ma”):
tüdőlila hallucinációk... – –

...gondolta, hallgatta el egy másik térben az egyik énem... – –

* Elhangzott 2012. szeptember 7-én, Nagy Sára *Galagonya* című kiállításán, Budapesten, a Galéria IX-ben.

„Jelenleg” pediglen (Hölgyeim és Uraim):

A „Neurózis (Vitális és Identikus) Szanatóriumán” inneni Kisgaléria lassan megnyitja (Ön)álarc-kibontó, sejtés-gesztusokkal is átítatott tárlatát!

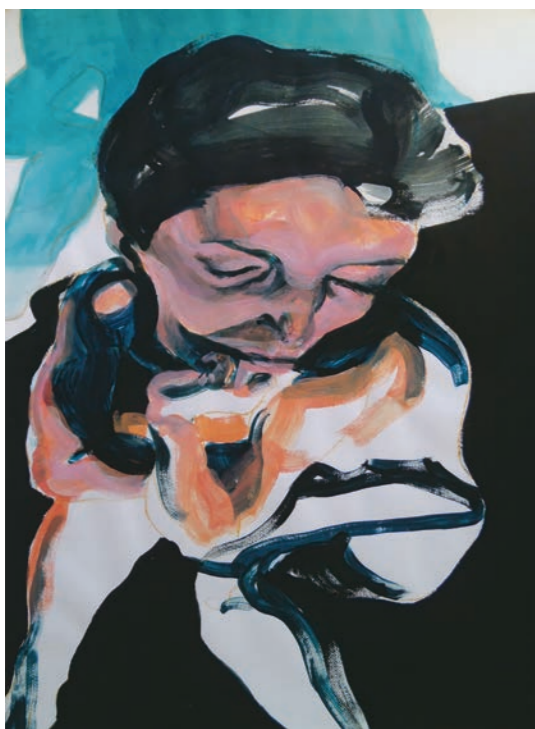
A „találka-hely” metamorfózisai befelé tartanak, ám tartalmaik csak nehezen „tarthatóak”, hiszen mély-séges nyomások reszketnek leges-legbent = az eksztázis és a nyönyörök (mögöttesen boszorkányos) csöndjei...

Erősen megtört idillből (fullasztó-nehéz) sziesztákba merülő szenzi-pszichikus, kopolyúszerűen hervadó-virágzó rehabilitáció...

Monologikus „dráma-szintézisek” és kínos mámor-hörgéssel kikevert agónikus axiómák... = da-da-dog-sut-tog-hat-ja egy (egy) látogató...

A köd-képletekbe kevert gőzölő lilák: korkép-kortalanul úsznak a bizonytalan átjutás felé. -

Nagy Sára: Galagonya. Akríl. papír. 2012

Mysterium in the night: lekötelezett álmok; anonim epileptikum; folyamatosan menstruáló bánat; madár-nők révült (és reménytelenül érdek-nélküli) valóságai: egy ösztönös labirintus mélyén lappangó ládában, iniciális vésetekkel, erekbe-tépésekkel: szédtően trágár gyónásban, „gond”-viselésben...

Krízis: a rítusok, a konvenciók - és az álarc-szándékok ad absurdum lappangó (dehumanizált) aktjai mögött. - Miféle „krízis”? (A krízis krízise?) - Mondhatjuk: az abszurdum teljességigényének (biológiai fantasztikumokkal elegy) kivonatai, a *Normalitás* aforizmáiból át-gyógyulva... - - Ájulás. - - Átjutás (?) - -

A Ház mögötti Kertből, a Kert mögötti mocsárból kiemelni a húsvirágokat termő, ideg-foszlányokból foncsorozott tükröt! - (...) - Magányos utazások medúzák és (láthatatlan) horgonyok elő-szobáiban, fustrétegek termeiben, bőr-redőket (nyers időket) is vedlő falak között... -

És beszorul a Test (a Nyelv), mert becsusszant, beszakadt - és vergődik az ölelő-fojtogató Üvegburában, a lombikban, a „lírizáltan” hártya-bevarrott műterem (talán át-ha-tol-ha-tat-lan) zugaiban... - Beszorul - és elhatalmasodik! - - Beszorul - és elhatalmasodik! - -

(Galagonya sír, madárka örül, míg vérvörös gerendái mögül: néz a *Hatalmas*. - Küldd néki töretlen álmodat, hiszen másé az „idézet” - de Te vagy a vad...) - (Gyökér-ránc, inda-tánc, sejtés-ránc, csattanó maszlag tánc... - „Ördög *magja*” ránc... - Datura, mandragóra, datura inoxia...) -

„Miközben” (ön-belületi ecsetekként): kéz-gomolygóan formátlan húrok és hínárok kúsznak (benső vágóhidakról visszhangzó madrigálokkal) az a-logikusan dekadens dallamokba: s az „analízis femin/i/um” hipnotikus bokrai (fej-kivetülései) mint pikáns medalionok lelkiismeret-émelyítései viszonyulnak a „valós” nézőtérhez „kép-est”... -

Egy jégkékes-deres hajnalon (májsárgás-pöttyözött, vérkásás csőrű) fekete madár csipkedte földön fekvő fejemet (*fel- illetve félre-ismerhetetlenné zaklatva*), ég felé tátongó sebesült arcomat... - majd kisvártatva: a félálom kulisszái mögül már meg is jelentek a kísérteties (röntgenszerű) nyílások - és az érzékelés kimondhatatlan intrikáiból szavaltak töredékeket:

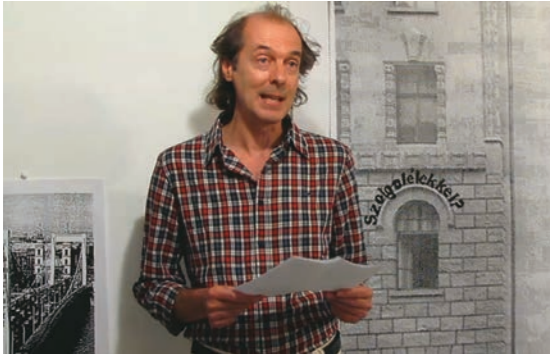
ó, lucskos gyümölcshúst rágott egy kis színpadon, a csontváz-zsámolyon guggoló lepke-hölgy - s erekből, szaru-reszelékekből horgolt (horgas), hold-fénnyel hegyezett, átlátszóan mész-fehéredő kesztyűivel (belezte) magozta ki az éjszakából kifordult gyümölcsök arc-lüktetéseit... -

Ezen darabokhoz hasonló-közelítő termések részeiből, esszenciadarabjaiból (valamelyest) most mi is ízlelhetünk...

- - -

Nagy Sára: Lék. Akríl. papír. 2008

ÉRZELMI GYARMAT: ELEK IS (KADA)-EMLÉKKIÁLLÍTÁS III. 2012. szeptember 26. – október 19.

Kevés kortárs művészről tudunk Magyarországon, akiről még az életében utcát neveznek el.

Ilyen kivétel volt Kada, aki, mint tudjuk, kies kőbányai lakóhelye, a Kada utca 58. után kapta közkeletű becenevét, ám így, a halála után ez a köztéri elnevezés számunkra immáron mindörökké az ő emlékét őrzi és tölti meg jelentéssel – visszamenőleg is.

A „Kada” név egyszerre idézi az olcsó és zamatos vörösbort, a *kadarka* és a művészet totális szabadságát hirdető *dada* szavakat, jól hangzó mozaikszót alkotva, és megidézve a név viselőjét, a szabadúszó művészt, aki mindkét esszenciát életpraxisa fontos részének tekintette.

Az ex-Hejtes Szomlyazókkal közös 1994-es *Igyál Magyar!* című kiállításukat mai szemmel nézve egy jól sikerült agrármarketing-gerillakampánynak is gondolhatnánk, amikor a szürke magyar valóságot reklámozó átcímkezett sörös- és borosüvegekkel kocsmának rendezték be a Liget Galériát.

Kada megjelenése egy csöves eleganciáját idézte, ugyanakkor volt benne valami arisztokratikus is, az antik bölcsék időtlenséget sugárzó tartása a koldus-filozófusok igazságkereső éleslátásával és provokatív látásmódjával párosulva.

Szenvedélyesen, Diogenész módjára lámpással kereste az Embert. Pontosabban ő volt az, aki a keresőt kereste, a Liget Galéria előtt kiállt egy hokedlire, kezében zseblámpával, a nyakában a táblával: DIOGENÉSZT KERESSEK.

Ma már jól látható: sok tekintetben úttörő szerepe volt. Stencilezett plakátjai, aforisztikus falfeliratai, köztéri antireklám-tervei révén a street art magyarországi előfutárát tisztelhetjük benne, nyolcvanas évekbeli köztéri akciózásai révén pedig a public art egyik korai hazai képviselőjének tekinthetjük.

A magyarországi avantgárd művészet azon utolsó generációjához tartozott, amelynek tagjait – pusztán művészi megnyilvánulásai miatt – még rendőri atrocitás érte. Amikor a Váci utcában egy lavórra áztatva a lábát „Az állam én vagyok” felirat társaságában „az államkassza javára” gyűjtött adományokat, vagy amikor egy „Rózsadombi villára gyűjtök” táblával a kéregetett a belvárosi aluljárókban, annak még komoly tétje volt, akár elmeógyógyintézetbe is zárathatták volna. (Megúsztta egy alapos rendőri veréssel.)

Kada – az Öreg Hattyú, a „Munkás-Apollo” – magányos jelenség volt, még ha társaságban érezte is jól magát. A nagybetűs Művészetben – ahogy a kiállításorozat előző megnyitóján drMáriás fogalmazott – *úgy volt benne, hogy végig kívül tudott maradni.*

Marginalitása ellenére Kada munkássága imponálóan jól dokumentált, köszönhetően az alkotótársaknak és mindenekelőtt Várnagy Tibornak, aki a művész-társ autentikus nézőpontjából rendszerezte, feltöltötte és interpretálta az életmű és az utóélet dokumentumait, aminek immáron ez a megnyitó is a részévé válik.

A mostani kiállításorozat jelentőségét abban látom, hogy egyrészt ráirányítja a figyelmet a művész kiterjedt és művészettörténeti szempontból is feldolgozandó munkásságára, másrészt – ami talán ennél is fontosabb – képes felidézni Kada szuggesztív alakját és intenzív üzeneteit, melyeket sok-sok év távlatából is változatlanul erősnek és érvényesnek érzünk.

Holnap ismét ünnep lesz, a nők pedig csak úgy isszák, isszák szavainkat / Örömmel aladúcolt / A műzsák leszopják a húsz zsák pénzgazdáját
(Kisörpuszta [Ábrahámhegy], 1990-es évek)

Alkotmánymódosító javaslatai például a következő 5 pontban foglalják össze a platóni alaptörvényt:

*A Haza szeressen engem!
Éreztesse is velem, hogy szeret!
A Haza félje a szegényeket!
Éreztesse is velük, hogy féli őket!
Többé ne vétkезzen!*

Időszerű sorok, ahogy nemzeti ódánk, a Himnusz kezdő sorának átírata is beteljesítésre vár: *Magyar! Áldd meg a magyart!*

BOROS GÉZA

KEZDETEK

Bátai Sándor Ősformák című kiállítása
2012. november 21. – december 14.

Létünk egyik alapkérdése az időbeli határok kijelölése és megértése. Kétségbeesetten próbáljuk megragadni az időt, definiálni önmagunkat az idő folyamában, helyzetünket a mulandóság és az öröklét által kijelölt intervallumban. Elhelyezni a „nagy egészben” a kort, amelyben élünk. A kortárs művészek többsége is folyamatosan az időre reflektál, egyrészt saját korának időbeli értelmezése által, másrészt a múlthoz való folyamatos viszonyulás különféle módozataival. A kulturális és történeti (sőt földtörténeti) szakaszolások és az így kialakított korszakok örökségébe igyekeznek beilleszteni saját teljesítményét, keresve azokat a tradíciókat és kapcsolódási pontokat, amelyek alkotásait (saját maga számára is) legitimálják. Mivel az időnek csak az aktualitásokhoz kapcsolódó részleteit, saját cselekvésünkhöz kötődő pillanatait vagyunk képesek felfogni, ezért ezek az időbeli fogódzók szükségesek ahhoz, hogy észlelni tudjuk azokat a jeleket, amelyek időben máskor, (és legtöbbször térben is) máshol lezajló folyamatokhoz kapcsolódnak.

Az emberi lét, az ember által létrehozott produktumok is más léptékkal mérhetők, mint a földtörténet vagy a kozmosz egyéb teremtményei. Alkotásaik által a mű-

vészek, így korunk alkotói is efelé a másfajta, ha tetszik, tágabb léptékű időtartam felé igyekeznek utat nyitni. Műveik által az emberélet és saját koruk határait túlhaladó, a földtörténet vagy a világegyetem időfogalmaival mérhető dimenziók irányába tesznek lépéseket. A műalkotások tehát nemcsak térben, de időben is sokkal tágabban értelmezhetők, mint mindennapi létünk más mozzanatai. A művészetnek az idővel való egyik alapvető kapcsolata: az idő mint érték kategóriát mérő fogalom. „Legbölcsebb az Idő, mert mindenre rátalál” (milétozi Thalész, Diog. Laert. I. 35) – azaz az idő dönti el, hogy a művészeti alkotások közül melyek bizonyulnak értékállóknak és melyek vesznek örökre a feledés homályába.

Bátai Sándor művészetének is alapvető témája és metaforája az idő. Az idő megfoghatatlan, felfoghatatlan, lényegében elvont fogalma, de ugyanakkor az idő múlásának egészen konkrét nyomai, amelyeket akár saját bőrén mindenki tapasztalhat. Az idő kettős jellege; hártalan és állandó volta, valamint véges és rejtőzködő, öröktől létező folyamata szüntelen kétséget kelt bennünk, elbizonytalanít, sőt sokszor létezésünk értelmét is megkérdőjelezzük. Az idő végességének legfőbb bizonyítéka saját világunk, fizikai valónk, a körülöttünk lévő évszázados, évezredes vagy milliós kulturális, illetve földtörténeti emlékek folyamatos pusztulása.

Bátai Sándor eddigi alkotói folyamata, elkészült munkái az időhöz való viszonyulásuk szempontjából több tematikai csoportba sorolhatók. Természetesen az egyes csoportok között folyamatosan átjárás és összefüggés van, de ezek az idő-reláció szerinti műcsoportok átívelik a kronológiát, még ha olykor időbeli korszakokat is jelentenek. Most két sorozat képei kerülnek egymás mellé, egy térben. Rokonságuk alapvetően érezhető, pedig technikai szempontból két különböző munkamódszert képviselnek. Batainál a technika mindig a kifejezni kívánt tartalom alapvető eszköze. Jelenleg, ha más-más eljárással is, de hasonló gondolatosságot fejez ki. Az idő a múlttal összekapcsolódva, földtörténeti és kulturális, illetve művészeti tradíciók révén egyfajta archai-

kus – általam lírai archaizálásnak nevezett – attitűdöt eredményez Bátai Sándor művészetében. Minden korban meghatározó, hogy a múltból mit ragadnak ki, mi-ből merítenek az alkotók. Bátai soha nem másol, s bár néha idézetként használ múltbeli mozzanokat, töredékeket (írásjeleket, fényképeket), ő sokkal inkább az idő munkamódszerét veszi át. Inspirációit éppen az idő archaizáló és archiváló folyamatai jelentik, az ezek során keletkező lenyomatok foglalkoztatják. Ebből a készítésből alkotta meg eddigi munkáit. Az 1980-as évek közepén születtek például azon olajfestményei, amelyeken korunk piktogramjai bizonyos rendszerben, a festő közlésmódjának rendje szerint jelentek meg.

1990–1993 között készült táblaképeit a mértani formák és a szervesen alakuló felületek kettőssége jellemezte. 1995 óta merített papír felhasználásával a környezetünkben fellelhető valóságsezmensek, a rozsdásodó vagy hulló vakolatú felületek metaforáit fogalmazza meg. Egy-másra rétegzett papírtörmelékekből, papírmasszából alakítja ki rusztikus faktúráit, illetve több különböző alakú papírdarabot applikál egymásra. A most látható *Ősformák* sorozat ehhez a műcsoporthoz kapcsolódik, ugyanakkor korábbi sorozataival is összefüggést mutat, hiszen a festő ábécéjének újabb betűit, alapfogalmait, illetve a régről ismert alapjelek újabb változatait, újrafogalmazott megjelenítéseit láthatjuk az alkotásokon. Másrészt a képek plasztikus, érdes felületei egymásra rétegzett papírtörmelékekből formálódnak. A rétegződés a földtörténet korszakaihoz hasonló, abból okuló, annak tanulságait is felhasználó képépítési folyamat. A műveken az egyes rétegek nemcsak egymásra rakódnak, de el is mozdulnak egymáshoz képest, mindig más és más szeletek kerülnek felszínre, s a folyamat végén egy spirálisan egymásra épülő rendszer alakul ki a részletekből.

A kiállításon szereplő, másik csoportot alkotó *Kezdeképek* olajjal festett lírai archaikus faktúrájából kibontakozó ősi formák az 1990–1993 közötti, már említett táblaképekkel nemcsak megjelenítésükben mutatnak rokonságot, de az azokon alapegységekként megjelenő

Bátai Sándor: Afrika II. Vegyes technika, 2009

legegyszerűbb mértani alakzatok (mint a kör, a négyzet) jelkészletének újraértelmezéseként, újrafelvetéseként is elemezhetők. A most látható *Ősformák* és a *Kezdeképek* közös kiállítását egy másik aspektus is indokolja. Túl az újrafogalmazott alapvetéseken és az időhöz való eddigi lírai archaikus viszonyuláson, a két műcsoport nem csupán a múlthoz általában, hanem konkrétan az ősi állapotokhoz, a kezdetekhez nyúl vissza. Ez magában foglalja mind a világ létrejöttét megelőző rendetlen ősállapotot, mind a földtörténet első pillanatait, mind az emberiség legősibb időszakát, mind pedig a művészet varázslással és mágiával összekapcsolódó ősi, rituális értelmezését.

Ehhez az ősállapothoz való visszanyúlás jellegzetesen kortárs igényből fakad.

A jelenkor művészetében uralkodó pluralizmus az ősrobbanás előtti kaotikus állapotokkal hozható párhuzamba, így Bátai Sándor kortárs művész a *tabula rasa* megteremtésére tesz kísérletet. Újrafogalmaz alapvetéseket, újrafarmál alapjeleket, az újakezdet szándékával egyfajta művészeti megtisztulásra törekszik. A megtisztulás spirituálisan is érthető, hiszen Bátai meditatív művészete a transzcendenssel való találkozás eszköze is. Ezt erősíti a jelenlegi sorozatok szinte végletekig csupaszított formavilága, letisztult jelkészlete, valamint monokróm színezése és egységes faktúrája. A kiállított képek címei adnak némi támpontot az értelmezés felfejtését illetően. A címekben szereplő fogalmak egyrészt a művész személyes alkotói érdeklődésének alappilléreit jelzik, másrészt egyetemes tartalmakat hordoznak.

Ősformák és Princi-piumok - ezek részben a művész már említett jelkészletének alapformái, de az első formálódás, a földtörténet vagy a kulturális múlt kezdetei is. A *Kezdet* című kép ugyancsak lehet a világegyetem, de akár csak a mi bolygónk, ugyanakkor az emberiség kultúrájának, illetve a művészet születésének pillanata. Az individuális lét a művész személyes életútján keresztül az egyes ember életének origóját is jelentheti. A *Föld* című képek egyértelművé teszik az alkalmazott barnás és okkeres színekből már érzékelhető, a földdel mint materiával való kapcsolatot, ezen belül az *Afrika* cím utal a kultúra és az emberiség bölcsőjeként nevezett földrajzi helyre. Aztán belépnek az alapformáknak mint a művész ábécéjének betűivel való azonosítást egyértelműbbé tevő címek: *Földírás, Írás és mező, Írásmező*. Ugyanakkor az írás itt nem a szöveg betűre lebontása vagy jelentésének értelmezése, hanem az általa kirajzolt textúra szempontjából válik fontossá az alkotó számára - az emberi kéz által létrehozott írásmezők és az organikus struktúrák között von vele párhuzamot. Mindkettőben az élő, a rendszerbe szervezett spontaneitást hangsúlyozva, amely szertelen, mégis strukturálisan felépített nyomot hagy.

Mi látható a képeken? A *Kezdet* címűn egy kör alakzat, ami lehet a formálódó földbolygó, de a teljesség szimbóluma, minden élet forrása, a nap, vagy a többek között a termékenységet jelképező telihold sziluettje. De lehet kavics, földrög vagy *ab ovo* tojás is. Mi volt előbb, a tyúk vagy a tojás?, kérdezhetnénk ezen a ponton. Az az a mű(vész) vagy a művészet? A most látható olajképek egy része fosszília asszociációját kelti, így az előbbi kérdés még élesebben fogalmazható meg: mi is a művészet? Tekinthe-tők-e művészeti alkotásoknak azok az esztétikai értékeket is hordozó produktumok, amelyek olyan korban keletkeztek, amely kornak egyáltalán nem volt művészettudata? Bátai Sándor képeinek ősi művészetértelmezéshez való szoros kapcsolatát éppen a földtörténeti folyamatokhoz, a természetben fellelhető vagy az idő által „megmunkált” felületi hatásokra utaló képi

Báta i Sándor: *Föld I.* Vegyes technika, 2009

elemek, munkamódszerek erősítik meg. Hiszen az előbb említett, „művészettudattalan” korok „alkotói” számára az elkészített „művek” a varázslás, a rituális mágia eszközei voltak, és éppen olyan valóságosnak érezték őket, mint a természet erőit. A földmozgások, a villám-lások, az esőzések, a szárazság vagy éppen a viharos szelek ereje összpontosult egy-egy „képbe” sűrítve. Ké-szítőjük a teremtővel azonosult, szemlélőjük pedig át-élte mindezen jelenségek hatalmát, ugyanakkor ezen képek által úgy érezte befolyással lehet rájuk, valami-képpen uralmába kerítheti őket.

Báta i Sándor, amikor folyamatosan az idővel folytat párbeszédet műveiben, akkor ugyanezt a rituális szer-tartást éli át, akarva-akaratlanul megpróbálja valami-képpen „szolgálatra” bírni, alkotótársává tenni az időt.

Ezzel is folyamatosan megerősíti azt, hogy a jó mun-kához idő kell.

SZEIFERT JUDIT

Fotó: Art Lover

INTERIM

Dénes Imre kiállítása

2012. október 24. - november 16.

Az én életem elhagyott dereglye
Hűtlen, magányos sorsához kikötve.
A tengerre újra miért ne szökne
Hajózni, végzetével egybekelve?

Ó, hiányzik a vihar, mely degeszre
Tömné a vitorlát; szeles üzöttje
A távolságnak, Isten veszi ölbe
Reggel, tisztán, sóval fűszerezve.

Az akaratlan tettek hullatete,
Élteti az élet meddő kontúrja,
A vágyak zavaros tükrén lebegve.

A hajó alja moszat, csupa alga.
Mozgás nélkül szelek szellője fújja,
Túlhan sziget, mintha hívni akarna.

Így hangzik Fernando Pessoa *Az én életem elhagyott dereglye* című költeménye (Mohácsi Árpád fordításában), melyre azért esett a választásom, mert magában az el-nevezésében is tartalmazza a Dénes Imre képein látható központi szimbolikát, az el- és magára hagyott hajóron-csok borzongató magányát, mozdulatlanságát és lassú

enyésését. A portugál költő saját megszemélyesítése-ként, lelki foglalatként használja az úszó alkalmas-ság jelképiségét, hiszen a végzet az ember és a hajó számára ugyanazt a végkifejletet hozza. Tekintve, hogy a halálban mindenki egyedül van - mint a végérvénye-sen megfeneklő élettelen test -, azt nem oszthatja meg vele senki. Csak a tenger és az élet tengere csapkodja a magára hagyottakat.

Amikor a hajókról és a tengerről beszélünk, fon-tos támpontot adnak számunkra a megfestett képeken kívül azok az életrajzi adatok, miszerint Dénes Imre egy adott időszakaszban óceánjáró hajón volt tenge-rész, és a nagy vizek forgalmas útvonalain mozogva közelről szembesült a málladozó hajóroncsokkal, me-lyek úgy bukkantak fel a ködpára kiismerhetetlenségé-ből, mint a fejlett ipari társadalom ott felejtett szob-rai, rozsdáette emlékművei. Vagy mint a tanúhegyek a síkságon. A pannon eredetű tengerészt mélységesen megrázta a látvány, az enyészet eme sajátosan egyedi képe. Azt mondja, olyan volt, mint az életből meglátni a halált. Annak a járműnek a halálát, amely akkori élet-formájának egyszerre szűk és egyszerre tág keretét ad-ta: a végtelenségben mozgott, ugyanakkor a bezártság szélsőséges élményét kínálta a matrónak. A felkava-ró látvány később sem szűnt meg a számára, mert szembesítette a tengersír fogalmának közvetlen való-ságával. Egyedüli vigaszt talán az jelenthetett, hogy mint esztétikai jelenségekre fogékony egyed groteszk és tragikus szobrokként próbálta elfogadni a termé-szet okozta destrukciót.

A hajóroncsok motívumára épülő festmények a kiál-lítás jelentős részét teszik ki. Dénes a téma megkö-zelítéséhez nem a mostanság oly divatos és némileg piacképes fotorealista stílust vetette be, hanem lírai megközelítéshez folyamodott, a szájbarágoan hideg mo-dor helyett a költészet finom sejtelmességére esküdött fel. Nem azt kívánja megmutatni, milyen ügyesen tud festeni, hanem azt, milyen mélyen tud a lélekbe nyúlni a festészet eszközeivel.

Dénes Imrét elsősorban performanszművészként ismeri a közönség, ezért minden bizonnyal meglepő, hogy ezúttal a festészet felé fordult. Valószínűleg belső indítékai voltak hozzá, hogy így cselekedett, és a kortárs művészet nyelvi eszközeit felváltotta az egyik legősibb kifejezésre. Tudnunk kell, hogy performanszainak a végterméke legtöbb esetben egy olyasfajta installációs szituáció avagy tárgykompozíció, amely a távol-keleti kultúra tárgyi szimbólumaira épül, erős jelentésű, de nem túl erőszakos fogalmi alakzatokat vonultat fel. Ugyancsak a távol-keleti képi ábrázolás lírai elvontsága, trivialisitást kerülő kódosító sejtelmessége jellemzi a festményeit is. A tárgyak, vagyis a hajóroncsok képi szimbólumai elé fátyolos réteget húz, működésbe hozva emberi

képzeletünket. Nem annyira megmutat, mint amennyire sejtet. És a képi sejtésekben ott vannak a távoli horizont biztos támpontot nyújtó fái és bokrai, a szárazföld jelzései is.

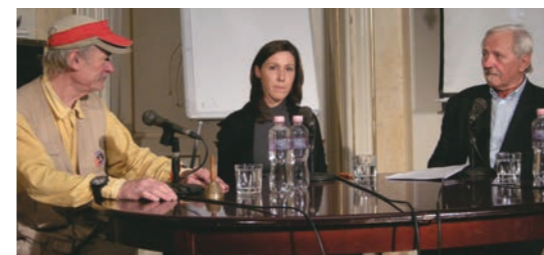
A jobbára enformel felfogású ikonográfiába - érdekes mód - itt-ott szövegek, parancsszavak ékelődnek, nyomtatékosítva, hogy a Föld tengerein a hajómonstrumokat a révkalauz vezényszavai irányítják. Ameddig irányíthatóak, természetesen. Amikor már roncsokká válnak, a fémszerkezet vázában és eresztékeiben ezek a szavak úgy visszhangoznak, mint vészjósló emlékfoszlányok. A néhai tengerész emlékezik, és szemlét tart emlékei felett.

SZOMBATHY BÁLINT

HÍREINK

Saxon Szász János borfestményeit láthatta a budapesti közönség a B55 Kortárs Galéria *Vörös és fehér* című kiállításán, amelyen USA-beli és magyar művészek bornak szentelt művei szerepeltek. A Haraszthy Ágostonnak (1812-1869), a kaliforniai borászat megalapozójának emlékére rendezett, október 4-én nyílt kiállításon magyar részről többek között Erdély Dániel, Fajó János és Haraszty István alkotásai kaptak helyet.

A fővárosi Vízivárosi Galériában 2012. október 30-án bonyolították le az *Ekszpanzió XXIV. - Idézet, improvizáció* című, Szabados György gondolatsorára felűzött kortárs művészeti szimpoziumot, amelyen többek között G. Komoróczy Emőke, Lipcsey Emőke, Németh Péter Mikola, Petőcz András és Szombathy Bálint tartott előadást.

2012. november 6-án *Felkiáltójel* címmel felolvasóestet és performanszműsort tartottak a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeumban, Michel Giroud, Juhász R. József, Kelényi Béla és Papp Tibor részvételével. Bujdosó Alpár, valamint a Nagy Pál - Bruno Montels szerzőpár videóval képviseltette magát a rendezvényen.

A Magyar Írószövetség Avantgárd Szakosztálya *Hang, költészet és közösség az új évezredben* címmel tartott tudományos és kritikai konferenciát 2012. november 13-án. A programban Szkárosi Endre, Gyukics Gábor, Cseres József, Müllner András (képünkön),

Papp Tibor, Sós Dóra, Puskár Krisztián, Sugár János, Danyi Gábor, Fodor Tünde, Csala Bertalan, Petőcz András és Hammer Ferenc előadása kapott helyet. A tanácskozást szöveg-, zene- és akcióművészeti műsor követte a budapesti Roham Bárban.

A Magyar Műhely alapításának 50. évfordulóját jelző irodalmi este került sor a párizsi Magyar Intézetben, 2012. november 23-án, amelyen Nagy Pál és Papp Tibor ős-szerkesztő, valamint Szkárosi Endre és Szombathy Bálint jelenlegi szerkesztő vett részt. Az estet Ablonczy Balázs intézeti igazgató vezette.

A budapesti Múcsarnok 2012. december 28-án rendezte meg szokásos éves nyilvános konferenciáját, amelynek ezúttal az intézmény sorsával kapcsolatos kormányzati elgondolások adtak aktualitást. A rendkívüli érdeklődés mellett megtartott és tüntetéssel fűszerezett tanácskozáson Gulyás Gábor igazgatón kívül volt kulturális miniszterek, továbbá művészettörténészek, esztéták és képzőművészek szólaltak fel, kiállva az intézmény független státusa mellett.

Fotók: Art Lover, Detvay Jenő

MUNKATÁRSAINK

BENKŐ KRISZTIÁN

1979-ben született, az ELTE magyar-összehasonlító irodalomtudomány szakán végzett. 2009-ben védte meg PhD-értekezését, első könyve 2009-ben *Önkívület* címmel jelent meg a Kalligrammnál. Utolsó kötetét *Bábok és automaták* címmel a Napkút adta ki 2011-ben.

BERKA ATTILA

1976-ban született Budapesten. 2006-tól a Spanyolnátha szerkesztője, 2007-től az SPN Krú tagja. Kötetei: *Lada Béla nem hal meg* (Spanyolnátha, 2009), *Hosszúkévé külön hideg tejjel* (Spanyolnátha, 2010). A Jelenlét50, a HogyÖt, a Hunlandia és a Miskolc KapuCíner SPN-antológiák és a Díszkosz tizenkettő (Spanyolnátha, 2012) szerzője. Legutóbbi antológiák: *Szeged effekt 2.* (Areión), *Körkép 2012* (Magvető).

GÉCZI JÁNOS

1954-ben született Monostorpályiban. Író, költő, szerkesztő, biológus. Az Iskolakultúra, valamint a Vár ucca 17. című folyóiratok főszerkesztője, a Pécsi Tudományegyetem oktatója.

KOVÁCS GERGELY

1988-ban született Budapesten, művészettörténész. Kutatási területei: középkori művészet, ezen belül főként magyarországi építészet, fal- illetve táblaképfestészet, a 14. századi erdélyi és felvidéki falfestészet bizánci és itáliai kapcsolatai; muzeológia, kortárs művészet.

MAGOLCSAY NAGY GÁBOR

1981-ben született Miskolcon, Budapesten él. Költő, zeneszerző. Első kötete *150°* címmel 2009-ben jelent meg a Palatinus kiadó gondozásában. *Ashes of Cows* nevű zenei projektjével jelenleg az ambient, az indusztriális és a szimfonikus rock határterületein kísérletezik. Honlapja: www.magolcsay.hu.

NAGY ZOPÁN

1973-ban született Gyomán. Fotóművészként végzett Budapesten. Több műfajban folytat irodalmi tevékenységet. Számos önálló kiállítása volt, többek között Budapesten, Párizsban, Neubrandenburgban.

SÓRÉS ZSOLT

1969-ben született Budapesten. Az ELTE-n szerzett bölcsész oklevelet. Író, szerkesztő, experimentális zenész, művészeti író. A Tilos Rádió műsorkészítője, a MAMŰ Társaság tagja, a S. K. Y akcióművészeti duó tagja. A Szünetjel Fesztivál egyik kurátora. Legutóbbi kötete *FEHHLEHHE* címmel 2001-ben jelent meg kiadónk gondozásában.

STANKOVICS MARIANNA

1965-ben született Pápán. Magyar-történelem szakot végzett a szegedi JATE-n. 1988 óta középiskolai tanár szülővárosában. Döbröntén lakik. 2010 óta foglalkozik komolyabban versírással. Azóta irodalmi folyóiratokban publikál.

SZEIFERT JUDIT

1968-ban született Zircen, művészettörténész. 1998-tól az Új Művészet folyóirat szerkesztője, 2000-2003-ig rovatvezetője volt. 2002 óta a Magyar Nemzeti Galéria művészettörténész-főmuzeológusa, jelenleg a Szobor Osztály és Éremtár osztályvezetője.

SZELLEY LELLÉ

1971-ben született Kijevben. Az Ukrán Művészeti Akadémián tanult, majd 1993-ban beiratkozott a Magyar Képzőművészeti Egyetem képregnyak szakára. Jelenleg a MKE Doktori Iskolájának hallgatója. 1996-ban Herman Lipót Díjban részesült.

SZOMBATHY BÁLINT

1950-ben született. Költő, képzőművész, művészeti író, a Magyar Műhely felelős szerkesztője.

magyar műhely

MAGYAR MŰHELY művészeti folyóirat
Ötvenedik évfolyam
163. szám - 2013/1

Felelős szerkesztő: Szombathy Bálint

Főmunkatárs: L. Simon László

Szerkesztők: Juhász R. József, Szkárosi Endre

Alapító szerkesztők: Bujdosó Alpár, Nagy Pál, Papp Tibor

A borító első oldalán Dusa Gábor fotója az Opál Színház *McDonald's Disco* című performanszáról, 1995
A borító hátsó oldalán Magolcsay Nagy Gábor *Egotrip* című vizuális költeménye

Tördelés:

Layout Factory Grafikai Stúdió

Nyomdai munkák:

mondAe Kft.

www.mondat.hu

Cím/Address:

H-1463 Budapest, Pf.: 823, Hungary

Tel./fax: +36-1-321-4757

Kiadja a Magyar Műhely Alapítvány

1072 Budapest, Akácfa utca 20.

Felelős kiadó: Szombathy Bálint

Adószám: 18073946-1-42

Számlaszám: 10102086-09742602-00000000

ISSN 0025-0201

Előfizetési díj: 3000 forint/év

Egy szám bolti ára: 800 Ft

